

Sid 2 **LEDAREN:** Styrkan i stiftet finns i församlingarnas olikheter – inte trots dem. Men alla behöver slå vakt om det gemensamma.

TORSDAG 15 SEPTEMBER. NR 37/2016

Nya idéer får 1,5 miljoner
Sidan 5

Tron hörs inte i klassen
Sidan 6

Stort, mäktigt, mörkt
Sidan 13

Hur vi var slavar
Sidan 12

► **DENNA VECKA:** BILAGA TILL MATTEUS FÖRSAMLING

Antisemitismen och hatet mot Israel ökar

Forskare ser ökande antisemitism i kyrkor och länder som krigade mot nazismen.

”**Det är omöjligt** att separera antisemitism från hat mot staten Israel.”

SIDAN 4

En tid att tiga
Sidan 10

Stefan Lundberg lite lättare, lite tålmodigare
Sidan 2

Över tusen vädjar för utvisad familj
Sidan 5

Kyrkan förtryckte samerna i årtal
Sidan 8

LEDARE MAY WIKSTRÖM

Brokigt men fungerande

KP DE SENASTE två veckorna har Församlingsförbundet och Fontana Media besökt prosterierna i Borgå stift. På varje ort har en lokal församling stått värd, och också bjudit in de omkringliggande församlingarna till material- och bokutställningen. För dem som var med blir det än en gång uppenbart hur stiftet på samma gång är både brokigt och helt. Det finns stora skillnader, allt från mängden deltagare i samlingsarna, utrymmen, resurser, personal till det där ogripbara som kan kallas mentalitet eller kultur. På ett ställe blir psalmsångskvällen en intim, humorkryddad tillställning. På ett annat är det rena psalmgalan, och folk strömmar till så att väggarna i stora salen får öppnas till nästa sal. När publiken klämmer i med den första nya psalmen i psalmtillägget *Sång i Guds värld* är det just den brusande sång man hört om, men mera sällan upplever. Ändå är iveren exakt densamma bland skaran på trettio personer som i den hundrafemtiöhdade. Så olika. Och alla ändå så bra.

DET ÄR en insikt. Den svenska församlingssamlingen Borgå stift fungerar inte trots sin brokighet. Den fungerar tack vare den. Pulsen som slår är lokal. Det som är ändamålsenligt eller naturligt på ett ställe är det kanske inte på ett annat.

Det viktiga är att kyrkan är relevant på sin hemort. Den kan inte fungera som ett strömlinjeformat franchiseföretag. Samtidigt är församlingarna ändå djupt beroende av varandra, som svampkropparna av mycelet i marken. Utan olikheternas samhörighet blir också den enskilda församlingen svag och isolerad.

DÄRFÖR är också tvärkontakterna viktiga. Det spelar roll att det finns kyrkliga gårdfarihandlare av det slag som stiftets förlag och intresseförening utgör. Det är viktigt att församlingarna sänder sina representanter och delegater till de gemensamma träffarna, vare sig det handlar om diakonidagar, Ungdomens Kyrkodagar eller stiftsdagar. Det gemensamma stärker det lokala, och tvärtom. Därför är det så oerhört viktigt att slå vakt om det.

SAMMA TANKE har äntligen lyfts fram i den tragiska diskussionen kring tidningshusens kris. Per-Erik Lönnfors, tidigare vd för Hbl, skriver att tidningen inte ska betraktas som en affär. Den är ett nervsystem, där det finlandssvenska ges identitet och offentligt rum och att kampen för att bevara Hufvudstadsbladet också handlar om att bevara det rummet.

Inte det enda, får man tillägga, för det gnabb som handlar om antingen lokalt eller riksgår snabbt i stå. Poängen är ändå densamma som den som handlar om församlingarna och den stora stiftsgemenskapen. Någonstans behöver det också finnas en gemenskap som tar sig konkret i uttryck.

I Borgå stift syns gemenskapen i den tidning du nu håller i handen. I de nervbanor som Kyrkpressen utgör löper varje vecka viktiga impulser mellan sammanhang, grupper och orter som har mycket gemensamt, och mycket olik – men som stärks, syns och existerar också i den här formen. Och som det är värt att kämpa för.

**”Utan olikheter-
nas samhörighet
blir den enskil-
da församling-
en svag och iso-
lerad.”**

PROFILEN: STEFAN LUNDBERG

**”Här sitter de varje kväll och upp-
repar de här samma ritualerna. Vad
är det som får dem att göra det?”**

Vägen till lite mer lugn

Buon Camino! ropade spanjorerna genom bilfönster, från husen i byarna, när de möttes på vägen. När Stefan Lundberg pilgrimsvandrade till Santiago de Compostela skakade han av sig egna fördomar, fick oväntade vänner och kände sig till och med lite andäktig.

TEXT: SOFIA TORVALDS FOTO: CAROLINA HUSU

– Det finns de som pilgrimsvandrar för att fly någonting, det finns de som vandrar till något. Någon har kanske gått igenom en skilsmässa eller upplevt en burnout. En del söker religiös väckelse, andra gör det som en idrottsprestation. Jag gjorde det av nyfikenhet.

Stefan Lundberg, journalist på Hbl, har i många år gjort så kallade sommaräventyr och redogjort för dem i tidningen som reportage i följetongformat. I år bestämde han sig för att vandra Camino del Norte, den norra pilgrimsleden genom Spanien fram till vallfartsorten Santiago de Compostela. Vandringsleden tog trettio dagar och resulterade i femton reportage.

– Och det här är nästan den resa jag fått allra mest respons på. Kanske det beror på att så gott som alla kan vandra och drömmer om att göra en liknande resa, läsarna kunde sätta sig in i min situation.

Han steg upp vid sju-åtta varje morgon, gick i åtta timmar, när han kom fram till vandrarhemmet på kvällen tvättade han underskjortan, kalsongerna och strumporna, åt middag och gick och la sig.

– På morgonen skrev jag. Det gick inte att skriva på kvällen, jag var helt enkelt för trött.

Den första veckan njöt han av ensamheten, av att få tid att gå för sig själv och tänka. Sedan började vandrings-

kännas lite ensam.

– Då lämnade jag pensionaten och började i stället ta in på samma vandrarhem som alla andra.

Småningom hittade han också sina bästa caminovänner, den 24-åriga polacken **Mihal** och 42-åriga tyskan **Sandra**. Vänskapen började oväntat och slumpartat.

– Det som jag kanske borde ha lärt mig innan jag hann fylla 61 är att inte döma människor efter första ögonkastet. När jag hörde Mihal tala första gången gick han tillsammans med några unga tyska grabbar, de diskuterade världspolitik bakom mig, och jag tänkte: de där orkar jag absolut inte med, sådana där unga grötmyndiga typer.

Sedan, en dag, gick han vilse och hittade inget ställe att äta på. Han lyckades inte heller få syn på de gula pilarna som skulle leda honom tillbaka till pilgrimsleden.

– Jag var vrålhungrig och hade slut på vattnet. Plötsligt såg jag Mihal komma gående, vi möttes i en korsning, gick några steg tillsammans. Sen sa han: ”Hördu, kan du öppna min ryggsäck? Känn efter med handen, så hittade du en kall ölburk. Ta den, jag har två, och du ser ut att behöva den.” Det var som en gudagåva just då. Då blev vi polare.

Det tog en vecka innan de sågs igen på en öde landsväg och gick dagens vandring tillsammans.

– När vi kom fram på kvällen köpte jag en flaska vin och då dök tyskan Sandra upp, så bjöd vi henne på ett glas och märkte att vi trivdes jättebra ihop, trots att det var nästan tjugo års åldersskillnad mellan var och en av oss.

Något måste driva dem

Varken Mihal eller Sandra kändes särskilt andliga, de var snarast vardagskattoliker. Men när de någon gång kom in i en kyrka tillsammans såg Lundberg Mihal knäböja varje gång, han såg dem sträcka sig efter vigvattnet och korsa sig.

– Det gjorde intryck på mig. Jag greps av något inne i de där kyrkorna, och jag är inte någon religiös person, jag hör inte ens till kyrkan.

Nej, han har inte blivit troende och

KYRKPRESSEN REDAKTIONEN

Ansvarig chefredaktör
May Wikström
tfn 040 153 0313
may.wikstrom@kyrkpressen.fi

Redaktionen i Helsingfors
Sandvikskajen 13
00180 Helsingfors
tfn (09) 612 615 49/
040 831 6545
redaktionen@kyrkpressen.fi

Redaktionen i Österbotten
Norrmalmsgatan 21 A,

68600 Jakobstad
tfn 040 831 3599

Redaktörer e-post:
fornamn.efternamn@kyrkpressen.fi

Liisa Mendelin
tfn 040 831 6322
Christa Mickelsson
tfn 040 831 6788
Johan Sandberg
(Österbotten)
tfn 040 831 3599
Sofia Torvalds
tfn 040 831 6748

Nina Österholm
tfn 040 831 6836
Webbredaktör:
webbred@kyrkpressen.fi
Layout: Malin Aho
tfn 040 831 6902

Utgivare: Fontana Media Ab
Bank: Danske Bank
IBAN: FI34 80001301 158540
BIC: DABAFIHH

Paradbild: Carolina Husu

Tryck: Botnia Print, Karleby

ADRESSÄNDRING

**Kyrkpressen är en
gåva till dig från
din församling!**

I regel uppdateras din adress också i Kyrkpressens adressregister när du gör en flyttanmälan. I annat fall, vänligen kontakta **din församling**. Om du beställer Kyrkpressen privat kontaktar du oss: prenumeration@kyrkpressen.fi.

KYRKPRESSEN ANNONS

Annonsredaktör:
Erika Rönngård
tfn 040 831 6614,
annons@kyrkpressen.fi

Annonspriser:
Färg 2,05 €/spmm
Svart-vit 1,65 €/spmm
+ **Moms 24%**

Radannonser:
4,50 €/rad inkl. moms.
Familjeannonser:
1 €/spmm inkl. moms.

Lämna in din annons på kyrkpressen.fi helt utan extra kostnad.
För familje- och radannonser per telefon, mejl eller post tillkommer 5 euro i serviceavgift.

Annonsdeadline torsdagar klockan 12 veckan före utgivning.

Annonsförsäljning:
fornamn.efternamn@kyrkpressen.fi

Robin Norrbäck,
tfn 044 027 0293,

Jonny Åstrand,
tfn (06) 347 0608,
eller 0500 924 528,
fax (06) 347 1018

Prenumerationspriser:
Finland & Norden 65 €
Utlandet 84 €

han tänker inte konvertera till katolicismen.

– Man jag blev förtjust i stämningen. Vi bodde i ett munkkloster en natt och deltog i vespren, kvällsbönen. Det vilade en väldigt intensiv stämning och andäktighet över stället. Den kändes på något vis äkta, djupt rotad. Jag tänkte att här har någon munk suttit och gjort samma sak i 800 år. Jag talade med några av bröderna om helt allmogliga saker, och de var ju otroligt spirituella, intelligenta, språkbegåvade människor. Och jag tänkte: här sitter de varje kväll och upprepar de här samma ritualerna. Vad är det som får dem att göra det? Någoting måste det ju vara som driver dem, för de är ju inte dumma i huvudet.

STEFAN LUNDBERG klarade vandrigen utan några fysiska krämpor. – Det beror på att jag rört på mig mycket under hela mitt liv. För många vandrare var vandrigen deras första stora idrottsprestation.

Och din mest andliga upplevelse?

– Det var en riktigt enkel historia. Vid den strand som lär vara världens vackraste, La playa de las Catedrales, nära staden Ribadeo, stod en liten fransk församling och höll gudstjänst bakom stranddynerna. Allt stod stilla. Jag hörde bara dyningarna och sången som steg upp mot himlen. Det var en andäktig stund.

För den som söker en andlig pilgrimsupplevelse rekommenderar Stefan Lundberg trots allt Camino Frances, den rutt som startar i Frankrike och går genom inlandet. Längs den finns fler kyrkor än i norr och också vandrarna lär vara mer andligt lagda.

– Och sedan rekommenderar jag att inte packa en för stor väska. Min vägde

fjorton kilo och den borde inte ha vägt mer än sju-åtta.

Han gick ner fem kilo under vandrigen och utvecklade nya, tidigare okända muskler på axlarna.

Har vandrigen förvandlat dig på något annat sätt?

– Jag hoppas att jag blivit lite lugnare, att jag inte jagar upp mig över småsaker längre. Jag lärde mig ta hänsyn till andras ovanor och inte reta upp mig på allt. Kanske lärde jag mig också att jag har en latent andlighet som kan väckas av upplevelser som går lite utöver de vardagliga. Men alla funderingar om livets uppkomst lämnar jag åt **Stephen Hawking**.

STEFAN LUNDBERG

JOURNALIST VID HUFVUDSTADSBLADET. GÖR RADIOPROGRAMMET FRITT FRAM TILLSAMMANS MED STAFFAN BRUUN.

FAMILJ: FRU, FYRA BARN OCH FYRA BARNBARN.

GILLAR FOTBOLL, ATT UMGÅS MED BARNBARNEN, VIN, GOD MAT OCH ATT RESA.

Två specialskriftskolor nästa år

SPECIALBEHOV. Under sommaren 2017 ordnas två svenska specialskriftskolor i Borgå stift. Den första 24–30 juli på Lemböte lägergård på Åland med konfirmation på Lemböte den 30 juli.

Den andra blir den 7–13 augusti på Pörkenäs lägergård i Jakobstad med konfirmation på Pörkenäs den 13 augusti.

Specialskriftskolorna är tänkta för ungdomar med specialbehov. Personer med funktionshinder har rätt att delta i konfirmandundervisning och det är församlingens skyldighet att ordna med anpassad undervisning.

Mera uppgifter fås från din hemförsamling eller av omsorgsprästen **Ben Thilman**, ben.thilman@evl.fi, tel. 050 594 4000.

Ger trettio barn ett skolår

BISTÅND. Fotografstuderande **Sofia Jern** från Vasa återvänder till soptippen i Kitale i Kenya. Det var där hon fotograferade bildserien som vann studentklassen i World Photography tidigare i år.

I Kenya lovade hon hjälpa barnen och startade därför en penninginsamling via Evangeliföreningen efter sin seger. När hon återvänder till

Kenya denna vecka har hon enligt Vasabladet med sig 3 765 euro som insamlingen inbringat. Beloppet beräknas täcka alla skolutgifter för trettio barn under ett år. Exakt hur beloppet ska fördelas klarnar först när Sofia Jern kommer till Kenya.

I samband med resan kommer hon också att ta nya bilder som ska bli hennes slutarbete på Novia.

SOFIA JERN. ARKIVFOTO: JOHAN SANDBERG

SUSANNA KOKKONEN rör sig över hela världen i sitt arbete.

Antisemitismen ökar var dag

ANTISEMITISM. Hatet mot staten Israel ökar i dag på olika håll i världen. Susanna Kokkonen ser ett samband mellan den ökande antisemitismen och folkmorden på kristna i Mellanöstern.

TEXT OCH FOTO: JOHAN SANDBERG

– Världen fördömde Israel för Gaza-kriget sommaren 2014. Sedan dess har man börjat höra sådant på gatorna i Europa som man inte trodde att man skulle få höra på nytt.

Susanna Kokkonen har doktorerat på Förintelsen och jobbar nu på Yad Vashem, ett israeliskt arkiv och forskningscentrum för hågkomst av Förintelsen. Hennes jobb är att öka kunskapen om antisemitism och bygga broar mellan judar och kristna. Förra veckan besökte hon Österbotten.

– Det har alltid funnits antisemitism i världen, men efter Andra världskriget blev det tabu att säga allt vad man tänkte. Förintelsen blev som

”Det borde vara självklart för varje kristen att stå upp mot antisemitismen.”

Susanna Kokkonen

en vaccination mot antisemitismen. Men nu har vaccinets effekt tagit slut.

– Allt det som folk hade mot Israel kom ut i samband med Gazakriget. Då försökte man säga att man kan hata Israel men inte judarna. Men de lokala judarna blir symbolen för hatet mot staten Israel och därför kan man inte separera dem. Utanför synagogan i Helsingfors står vakter. Varför? Ingen kyrka har vakter utanför.

Hon ser ingen gemensam nämnare för dem som hatar staten Israel.

– Det konstiga är de inte har något gemensamt. Hatet finns både bland den extrema högern och extrema vänstern. Det finns bland religiösa och icke-religiösa människor.

Gör inte judarna och staten Israel något fel?

– Det gör de. Det gör också staten Finland. Men när har någon kritiserat Finland eller Sverige på samma sätt som man kritiserar Israel? Aldrig. Det är problemet. Runt Israel finns regeringar som mördat miljoner människor. Medan man beskyllde Israel för folkmord i Gaza blev reaktionerna på de

samtida folkmorden på kristna och yzidier i Mellanöstern inte lika starka. Det är också en form av antisemitism.

Sambandet mellan den ökade antisemitismen och förföljelsen av de kristna är svårt att förklara.

– En förklaring är att Europa fjärrats från sina judisk-kristna rötter. En del människor vill inte ens medge att de finns. Då är det inte överraskande att man inte känner till det som sker kristna i Mellanöstern.

Kokkonen tror inte att vi kan kämpa mot antisemitismen om vi inte kan stå upp för våra kristna bröder och systrar.

– Man borde börja med att stå upp för dem. Men ur ett bibliskt perspektiv borde det vara självklart för varje kristen att också kämpa mot antisemitismen.

Många av fördomarna mot judarna härstammar från den medeltida kristendomen. Kokkonen tror inte att den antisemitism som fanns förr försvunnit någonstans, inte ens från kyrkorna.

– Det finns ganska många kyrkor i världen som är anti-israeliska. När jag berättar om Yad Vashem och Förintelsen i kyrkor jag inte känner till

från förr måste jag vara försiktig. Jag håller mig till mitt ämne och undviker att tala om något som är aktuellt.

Att antisemitismen ökar i de länder som kämpade mot nazisterna i Andra världskriget skrämmer Susanna Kokkonen. Hon ser ändå inte antisemitismen som ett stort problem i Finland.

– Den judiska församlingen i Finland är liten och den europeiska antisemitismen är inte så central här. Jag känner också de finländska kyrkorna och behöver inte vara lika försiktig när jag talar i Finland.

SUSANNA KOKKONEN

- **Bott** i Israel sedan 1998.
- **Doktorerat** i Förintelsestudier vid hebreiska universitetet i Jerusalem.
- **Arbetar sedan** 2008 som direktör för den kristna avdelningen Friends of Yad Vashem vid forskningscentret Yad Vashem. Yad Vashem, som också är ett minnesmonument och museum, har en miljon besök varje år.

JUBILEUM KYRKOPYGGNAD

Ortodoxa kyrkan i Vasa 150 år

I höst firar den ortodoxa kyrkan Den helige Nikolaos kyrka i Vasa 150-årsjubileum. Festligheterna går av stapeln i helgen, skriver Vasabladet.

Den ortodoxa församlingen i Vasa har omkring 1 050 medlemmar av tjugo olika nationaliteter.

– För tre veckor sedan döpte vi en liten etiopisk flicka här, säger kyrkoherde **Ville Kiiveri** till tidningen.

Den ortodoxa kyrkan grundades 1862 och invigdes 21 september 1866.

USA POLITIK

Ingen politik i kyrkan, tack

Majoriteten av de kristna i USA vill inte att deras kyrkor och pastorer ska tala politik i kyrkan. Det visar en färsk undersökning. Åtta av tio amerikaner tycker att pastorer ska vara tysta om sina politiska åsikter i kyrkan, och tre av tio menar att pastorerna inte alls ska ställa sig bakom någon viss kandidat.

Donald Trump vill att församlingar och andra religiösa organisationer ska ha rätt att stödja politiska kandidater utan att riskera att förlora rätten att inte betala skatt.

PILGRIMSLED LÄTTÅTKOMLIG

Led för rullstolsburna fick pris

Partaharju verksamhetscenter i Pieksämäki och centrals pilgrimsrutt och lättåtkomliga naturstig har belönats med Kyrkostyrelsens pris för miljöfostran 2016.

Det har länge funnits en efterfrågan på friluftsmöjligheter för rullstolsburna. Målet med en lättillgänglig naturstig är att erbjuda alla möjlighet att röra sig självständigt. Verksamhetscentret betjänar speciellt församlingar och kommuner i regionen.

Naturstigen är 1,8 kilometer lång. Den har planerats i samarbete med yrkeshögskolan Diak.

Tänk om, gör nytt

MÖJLIGHET. Trots spar-
krav på 15 miljoner satsar
Helsingfors församlingarna
1,5 miljoner på innova-
tioner.

TEXT: CHRISTA
MICKELSSON

Den som tänder på innova-
tioner och kyrka i Helsingfors
ska anteckna datumet 11 ok-
tober i kalendern. Då ordnas
en visionsdag där vem som
helst kan sälja in sina idéer
till samfälligheten. Tillfället
har fått namnet Lutherplus.

– Det är reformationens
jubileum nästa år. Vi kom-
mer inte som Luther att spi-
ka upp teser på kyrkdörren,
men bakom innovationsda-
gen ligger insikten att kyr-
kan behöver förändras. Bud-
skapet behöver inte föränd-
ras, men nog sättet man når
ut med det, säger **Christof-
fer Perret**, vice ordförande
för gemensamma kyrkofull-
mäktige i Helsingfors.

Till innovationsdagen in-
bjuds bland annat samhäl-
leliga aktörer och företag,
samt församlingar och för-
samlingsmedlemmar.

– Det kommer att ordnas
ett idétorget där den som vill
får pitcha, alltså sälja in, si-
na idéer. Villkoret är att man
måste hitta en samarbets-
partner, det räcker inte att
vara en enskild aktör.

Okej att misslyckas

Gemensamma kyrkofull-
mäktige har beslutat satsa
1,5 miljoner euro på innova-
tioner. Lutherplus-dagen
är en del av den satsningen.

– Tanken är att innovatio-
nerna också måste få miss-
lyckas. Men vi måste våga
pröva på något nytt.

Gemensamma kyrkofull-
mäktige godkände i somras
principer för en ny verksam-
hetskultur. Det betyder att
projekt som gör att försam-
lingarna närmar sig stads-
borna, i enlighet med de nya
riktlinjerna, prioriteras.

Gemensamma kyrkorådet
har utnämnt arbetsgrupper
som ska granska och gå ig-
enom ansökningarna. Bidra-
gen delas in i storlekskate-
gorier.

– Mindre projekt kan få
max 10 000 euro. Handlar
det om större satsningar blir
det också fråga om mer rigo-

LUTHERPLUS-EVENEMANGET i oktober är det första i sitt slag i Helsingfors. På våren ordnar Helsingfors församlingarna kanske ett liknande evenemang, men med en lite annorlunda profil. FOTO: CAROLINA HUSU

– **VI MÅSTE** våga satsa på nya saker, säger Christoffer Perret. FOTO: ARKIVBILD/CHRISTA MICKELSSON

rös granskning av projekten.

Kan du ge exempel på konkreta projekt som kunde genomföras?

– Det har varit tal om en serviceportal där man samlar allt kring jordfästningar; info om bokningar och begravningsbyråer, cateringföretag och annat. Vi kan bjuda in webbföretag som har idéer för hur man bygger en webbtjänst som fungerar bra. Ur kyrkans synvinkel handlar det ju om hur vi ännu bättre kan möta och stöda en anhörig som står inför både sorg och mycket prak-

tiskt att sköta om.

Innovationsdagen är tvåspråkig. Allt som hålls på finska kommer dock inte att översättas till svenska.

– Jag tror att det finns ett intresse för vad de svenska församlingarna gör. Det finns definitivt en möjlighet för dem att delta.

LUTHERPLUS

- **Ordnas den 11 oktober**, med start klockan 14.
- **Mera info** finns på webbadressen lutherplus.fi.

Finland utvisar dödsdömd

PKK-REKOR. I de berömda PKK-utvisningarna har ett av de utvisade familjerna varit en som utvisades från Finland trots att pappan i familjen sannolikt har en väntande dödsdom i Pakistan.

FÖRRA VECKAN berättade Kyrkpressen om familjen som utvisades från Finland trots att pappan i familjen sannolikt har en väntande dödsdom i Pakistan.

Över tusen personer stöder utvisningshotad

FLYKTINGAR. Över tusen personer vädjar till president Sauli Niinistö för den pakistanska familjen som Kyrkpressen skrev om senaste vecka.

TEXT: JOHAN SANDBERG

Efter att ha läst om familjen fattade också ambassadör emeritus **Mikko Pyhälä**, tidigare chef för Finlands beskickning i Pakistan, penna och skrev på eget initiativ ett uttalande som han sände till immigrationsmyndigheterna till förmån för familjen. Uttalandet ingår på insändarplats i detta nummer av Kyrkpressen.

Pyhälä ser en omedelbar fara för **Patras Gills** liv om han återbördas till Pakistan.

Han skriver att det under åren han var i Pakistan inträffade storskaliga massmord på kristna. De motiverades med felaktiga påståenden om att de kristna skulle ha skändat islam. Det orsakade våldsdåd som Pyhälä liknar vid masspsykos. De här våldsdåden upphörde först när omvärlden fördömde mordet och regeringen ingrep med stark hand.

Sedan dess har andelen islamistiska extremister och deras inflytande i Pakistan ökat. De moderata krafterna bland myndigheterna och regeringen står ofta maktlösa då folket vill ta rätten i egna händer, skriver Pyhälä.

De över tusen namnen till förmån för familjen samlades in under veckoslutet i

Karleby och Jakobstad. De flesta namnen samlades på lördag kväll under Kyrkhelgen i Karleby där familjen var överraskningsgäster.

Namnlistan ska nu sändas som en vädjan till presidenten om att familjen inte ska utvisas till Pakistan. Listan bifogas också till den nya ansökan om uppehållstillstånd familjen fått rätt att göra.

Det var få ögon som förblev torra när en fullsatt kyrka för-
enades i bön för familjen.

Finland utmärker sig

Finland riskerar nu att utmärka sig negativt internationellt sett. **Julia Bicknell**, redaktör på World Watch Monitor som rapporterar om kristna som lever under hot för sin tros skull på olika håll i världen, kan inte dra sig till minnes att någon som anklagats för hädelse blivit deporterad tillbaka till Pakistan under de senaste fyra åren.

– Det är extremt farligt för dem. Det finns ingen säker plats för familjen i Pakistan där även betydelsefulla muslimer som kritiserar hädelselagen och jurister som försvarat kristna dödas.

Pastor Patras Gill anklagas på falska grunder för hädelse av Koranen och profeten Muhammed. Han har kopia på en polisrapport där polisen säger att han ska hängas som straff. De finländska immigrationsmyndigheterna medger dödshotet, men har ändå avslagit familjens ansökan om uppehållstillstånd.

KP RÄTTAR

I nummer 36 blev det fel angående släktskapet med Rolf Löfman. Karl Bertil Blomberg, kantor i Kristinestad från 1922–1961, var morfar till Löfman och detta är alltså kopplingen mellan staden Kristinestad och psalm 945, Som en flod genom tiden.

De arkeologiska utgrävningarna i Saltvik som vi skrev om i nummer 35 dateras till perioden 550–1050 och inget annat.

SKRIBALÄGER ÖVERTYGELSE

Vill att unga ska fatta trosbeslut

Enligt en enkät som Radio Dei har gjort bland kyrkans anställda anser en fjärdedel att det är eftersträvarvärt att uppmuntra konfirmanderna att fat-

ta ett beslut angående sin tro under skriftskolläget, medan 40 procent ansåg att man inte borde göra så. Motiveringar för att inte göra så var bland annat att "alla former av uppmuntran att ta ett beslut angående sin tro är andligt våld". Andra ansåg att en uppmuntran till trosbeslut

FOTO: ARKIVBILD/SARA EKSTRAND

undergräver betydelsen av dopet. "Om konfirmanden är döpt så har hon redan fått Jesus i sitt liv och hjärta", löd ett enkätsvar.

Enkäten skickades till ca 2000 präster, diakoner och ungdomsarbetsledare i den Evangelisk-lutherska kyrkan. 544 av de tillfrågade gav svar.

Sekulär hegemoni tystar religioner

SKOLAN. Religion är något föråldrat som hör hemma i historien. I klassrummet råder en sekulär hegemoni, säger Karin Kittelmann-Flensner som forskat i religionsundervisningen i den svenska gymnasieskolan.

TEXT: ROLF AF HÅLLSTRÖM

Karin Kittelmann-Flensner, som doktorerat på ämnet religion i skolan, ser inte något fel på den svenska skolans gemensamma läroplan i religion och andra livsåskådningar. Till planens målsättningar hör till exempel tolerans för olika åskådningar.

Däremot tycker hon att sättet på hur själva religionen behandlas i klassrummen är problematisk. Enligt Kittelmann-Flensner utgår skolan oreflekterat från att en icke-religiös eller ateistisk position är den normala.

– På lektionerna råder något som kunde kallas en sekulär hegemoni, säger Karin Kittelmann-Flensner, som själv har en bakgrund som lärare i religionskunskap.

I och för sig är det inte förvånande. Sverige är ett mycket sekulariserat land där religionen är marginaliserad och har en mycket liten plats i folkmajoritetens vardagsliv.

– Religion uppfattas som någonting gammaldags som man kunde behöva förr i tiden när man inte visste bättre, säger hon.

Sekulärt är objektivt

Under arbetet med sin avhandling lyssnade Karin Kittelmann-Flensner på över hundra lektioner i religionsämnet vid tre större kommunala gymnasieskolor. Sammanlagt var det tretton lärare som undervisade i 24 olika klasser.

Det mest överraskade för henne var hur starkt undervisningen gick på sekularismens villkor. Detta trots att lärarna utgick från att de var neutrala och objektiva i sin undervisning.

– Det är helt annorlunda att från sidan kunna observera vad som händer i klassrummet än att undervisa själv.

Hon tillägger att hon antagligen själv undervisat på

det sätt som hon kritiserar i sin avhandling.

Klasserna som Kittelmann-Flensner undersökte var mycket blandade, 20 till 25 procent av eleverna eller deras föräldrar var födda i ett annat land än Sverige och därmed också i länder där religionen har en annan ställning än i Norden. Utöver det fanns det också elever som hör till frikyrkor eller Jehovas vittnen, så många elever ser sig de facto som en del av någon religiös tradition.

Lektionerna domineras ändå av retoriken ”jag är inte troende” och av en distansering från allt vad religion heter. Det viktiga var att framstå som en rationell individ som själv valt sin egen åskådning.

– Det var extremt ovanligt att någon positionerade sig som kristen eller muslim.

I argumentationen ingår en stark individualism. Man vill absolut inte underkasta sig någon form av trossystem eller identifiera sig med något samfund.

Behöver inte respekteras

Mycket vanligt var att religion associerades med förtryck, att man inte får välja själv. Dessutom var det vanligt att religiös påverkan ansågs värre än andra former av påverkan.

– Religiösa människor är lurade på något sätt, förklarar Karin Kittelmann-Flensner den dominerande inställningen. Det blir fritt fram att tala om troende som ointelligenta eller rentav mentalt sjuka.

”Vi” blir de rationella och normala medan ”de religiösa” blir irrationella och underkastar sig konstiga regler. Trots att de kan sitta i samma klassrum.

Dessutom kommer elever med så att säga flera religiösa identiteter knappast alls till tals.

KARIN KITTELMANN-FLENSNER arbetar som lektor vid lärarutbildningen vid Högskolan Väst i Trollhättan.

– Det finns de som firar både jul och Eid al-Fitr (festen vid fastemånaden Ramadans slut).

Det allvarliga med en sekulär hegemoni i klassrummet är enligt Karin Kittelmann-Flensner att man inte behöver möta troende eller religion med respekt.

Ingen tradition

De flesta lektionerna gick på sekularismens villkor men Kittelmann-Flensner hittade också ett par annorlunda diskurser. Om man diskuterade allmänmänniska existentiella frågor kunde klimatet vara öppnare. Flera elever medgav att de ”tror på någonting” och kunde till exempel tänka sig att livet fortsätter på något sätt efter döden. Men

det man tror på väljer man själv utan att tillhöra någon tradition.

Två tredjedelar av svenskarna hör fortfarande till Svenska kyrkan, men kyrkan är ingenting man identifierar sig med.

Det förekom också en diskurs där man talade om Sverige som ett kristet land men då främst med tanke på kulturtraditioner och i betydelsen icke-muslimskt.

Laddat ämne

Religion kan också vara ett laddat ämne. Precis som i det offentliga rummet pratar man inte mycket om religion men när ämnet bryter fram positionerar sig människor mycket svart-vitt.

– Lärare vill undvika kon-

flikter. Man vill inte tappa kontrollen över diskussionen.

Det vanliga blir därför att undervisningen koncentreras på faktauppgifter som de sju sakramenten i den katolska tron, de fem pelarna i islam och de åttafaldiga vägarna i buddhismen.

Karin Kittelmann-Flensner känner förstås till det finländska systemet med undervisning i egen religion, där majoritetens dominans elimineras. Men hon påpekar att det finns en potential i religionskunskapsämnet i den svenska skolan, då människor med olika bakgrund möts i samma klassrum.

– Men det utnyttjas inte till att förstå människor som tänker annorlunda, tillägger hon.

FINLÄNDSKT ÄR INTE SVENSKT

• **Skolan i Sverige** har ett gemensamt ämne för religiösa och sekulära livsåskådningar.

• **I Finland** har skolan undervisning i egen religion med läroplaner för bl.a. evangelisk-luthersk, ortodox, katolsk och muslimsk religion. Det icke-religiösa alternativet kallas livsåskådning.

• **I alla** åskådningsämnen lär man ut också övriga livsåskådningar med utgångsläget i den egna religionen. Det går att samarbeta över ämnesgränserna också inom åskådningsämnen, inom vissa ramar.

DEN TREDELADE spegeln har varit till stor hjälp då Hannele Rabb ritat stödtecknen för psalmbokstillägget.

Snart tecknar hela kyrkan

PSALMBOKEN. Den kyrkliga vokabulären är vacker på teckenspråk med ofta uppåtgående rörelser från det jordiska till det himmelska, tycker Hannele Rabb.

TEXT OCH FOTO:
JOHAN SANDBERG

Hannele Rabb är konstnär och lärare i teckenspråk. Hon står också bakom de stödtecken som ingår i det nya psalmbokstillägget. Aderton psalmer i det svenska och fyra i det finska tillägget har fått stödtecken.

– Det är bra att man på alla sätt sprider teckenspråk. Därför är det bra att stödtecken finns i psalmboken, säger hon. Rabb står med ena foten i de dövas värld eftersom hennes dotter är döv. Men hon tycker att det vore bra om alla redan i grundskolan

fick lära sig lite teckenspråk.

– Den kunskapen kan man ha nytta av som äldre när man får sämre hörsel.

Stödtecknen i psalmbokstillägget är ämnade att hjälpa människor som hör mens som har en språk- eller utvecklingsstörning. Också hörsel-skadade kan ha nytta av dem.

– Stödtecknen hjälper dem som har svårt att förstå ord och dess betydelser. De förenklar ordens betydelse och kan vara en nyckel för förståelsen av ordet. Tecknen har mera med verkligheten att göra än ordet i sig självt. Bokstavskombinationen *b-o-l-l* kan till exempel vara lättare att förstå då man visar bollens runda form.

Stödtecknen bygger på teckenspråk men de är ändå inte samma sak som teckenspråk för döva.

”Teckenspråkets rim är då handformen är samma flera tecken i rad.”

Hannele Rabb

– Teckenspråket har en egen grammatik, säger Rabb. Tecknen för till exempel tid och plats kommer i början av en mening medan frågeorden och nekningsorden kommer sist. Även om man samtidigt artikulerar med läpparna kan man inte tala ut det man tecknar.

När man använder stödtecken tecknar man endast de viktigaste orden i satsen. För en döv behöver satsen inte vara begriplig.

Bilden stöder minnet

Det var psalmbokstilläggets arbetsgrupp som gav Hannele Rabb uppdraget att utarbeta stödtecknen. Arbetsgruppen hade valt ut ett antal tänkbara psalmer att göra tecken till. Rabb strök de psalmer som inte lämpade sig i tecknad form.

– Man måste få tecknen att passa in med sångens rytm, det får varken bli för många eller för få tecken. Sen är det ju alltid roligt om det blir estetiskt vackert. Teckenspråkets rim är då handformen

är samma flera tecken i rad.

Då hon ritade tecknen satt hon vid en tredelad spegel från sjuttioalet.

– Med hjälp av spegeln kunde jag studera rörelsens riktning och från vilken vinkel den ska ritas.

Men ändå kan tecknen vara svårtolkade.

– Det är svårt att lära sig tecken med hjälp av en tvådimensionell bild. Man behöver först ha någon som visar tecknen, sedan fungerar bilden som ett stöd för minnet.

Det är inte första gången Hannele Rabb gör stödtecken till psalmer. Hon ritade tecknen i sångboken *Sjung Guds lov* som kom ut 2007. Den boken består av ett urval psalmer med teckenstöd, noter och en tillhörande dvd.

– Då var målgruppen kognitivt funktionshindrade. I boken ingick några vanliga psalmer som *Hosianna, Härlig är jorden, Stilla natt, Måne och solsamt Tryggare kan ingen vara*. Sedan dess har jag utvecklat mina bilder på tecknen.

VÅGA FRÅGA

Är vår relation död?

JAN-ERIK ”NANNE” NYBERG är familjerådgivare och svarar på läsarfrågor om familj och relationer.

Våra barn har nyligen flyttat hemifrån och min man och jag har haft skilt semesterprogram, eller firat semester med vänner och släkt. Åter vi middag på tumanhand har vi inte ett ord att säga till varandra. Finns det hopp om att vi ska hitta tillbaka till varandra?

DU KANSKE NÅGON gång har hört talas om ”det tomma boets syndrom”. Det är just den erfarenheten du beskriver. Det kan kännas skrämmande att märka hur stor roll de gemensamma barnen haft som sammanhållande kraft i parrelationen.

I bästa fall kan det här bli en möjlighet till en nystart, om ni båda är motiverade att göra något för er relation. Hur svarar du själv på den frågan, vad föreställer du dig att din man skulle svara? Han kanske är lika orolig som du för känslan av tomhet, lika osäker på hur han ska hantera den.

Ett positivt sätt att hantera situationen är att prata om och göra sådana saker som ni har gjort tidigare tillsammans, sådant som förde er samman. Börja prata med varandra i vardagen, inte bara om praktiska saker, men ge ord och visa positiva känslor för den andra när de glimtar till. Det ger en grund för att också kunna tala om svårare och mindre behagliga känslor och tankar. För det behöver ni också kunna.

DET SOM KRÄVS i det här skedet är uthållighet från båda parter och förmåga att uthärda känslor av motvilja, besvikelse, ilska, sorg. Prata med varandra om dessa känslor så att ni blir tydliga för varandra. Ni behöver bli bekanta med varandras inre. Det låter kanske absurt efter ett långt liv tillsammans, men jag tror det är just det som saknas mellan er just nu. När vi har levt ett långt liv tillsammans har vi väldigt många bilder av den andra, oss själva och vår relation i vårt inre. Men en relation bygger alltid på nuet. De inre bilderna är bara ”virtuella” bilder, de kan vara till hjälp, men bilderna ÄR inte den Andre, det sker inget verkligt möte om vi bara bollar med bilderna. Just den här förmågan att se skillnad på det som är min bild av dig, och att se dig som den Andre är själva nyckeln tillbaka till relationen.

Och en sista sak. Släpp taget om bitterhet och besvikelse. I somras arbetade jag med att få något att växa på en leråker av muddermassa. För att neutralisera den sura leran körda jag ner ett ton kalk i leran. Det kändes vansinnigt, men det ledde till att jag kunde så gräs. Försonlighet och generositet, både mot dig själv och din partner är som kalk för den sura leran i vårt inre.

”En relation bygger alltid på nuet.”

Fråga KP:s expertpanel

I KP:s frågespalt besvaras frågor om tro och andlighet av präster i den lutherska kyrkan. Frågor om relationer, hälsa, familj och fostran besvaras av sjukskötare och kyrkans familjerådgivare. Redaktionen behöver ditt namn och dina kontaktuppgifter, men du får gärna ställa din fråga anonymt i tidningen. Redaktionen väljer och editerar frågorna. Adressen är redaktionen@kyrkpressen.fi eller Kyrkpressen, Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors. Märk kuvertet ”FRÅGA”. Panelen besvarar frågor endast i tidningen.

PÅ TVÄREN NINA ÖSTERHOLM

Kraften i ett finger

Låt er inte förledas av det mesiga namnet – ”Godiståget” i temaparken Bamse värld lutar nämligen i helt försvarliga vinklar och går hela 45 kilometer i timmen. Det är

alltså en riktig bergochdalbana. Femåringens första. – Är du säker på att du vågar? Man måste inte, vet du, undrar jag försiktigt medan vi köar oss genom den halvtimmeslånga väntan som varje passagerare i Godiståget får utstå om de vill åka med.

Han faller inte för minna vädjanden men håller sin jämnåriga kompis Isak hårt i handen.

Äntligen blir det vår tur. Alla barn måste åka tillsammans med en vuxen och med två pojkar får båda föräldrarna alltså äran att delta. Jag kravlar motvil-

ligt ombord på det färggladda tåget, lämnar min väska till funktionärerna, låter de automatiska bomarna spänna fast mig och femåringen. Jag ser framför mig hur han skriker i panik och vi inte kan göra annat än åka runt, runt i 45 kilometer i timmen.

Tåget startar, han är kolugn. Vi pressas framåt, nedåt, uppåt. Jag skriker, han skrattar. ”En gång till!” ropar den hurtiga funktionären och vi gör hela turen på nytt. Urk!

På darriga ben och lätt euforiska över att ha överlevt skuttar vi ut ur vagnar-

na och jag kan inte låta bli att fråga: Men HUR vågade du åka godiståget? Var du inte alls rädd?

– Nej, svarar han som är fem, jag fick mod ur Isaks finger när vi stod och köade. Så nästa gång du måste stiga på ett galet godiståg, håll någon i handen!

FÖRSONING. Samerna blev kristnade med tvång och deras kultplatser skändades. I Sverige stod kyrkan bakom segregerade skolor och bidrog till rasbiologins framfart. I dag strävar Svenska kyrkan efter försoning med det förgångna. I Finland uppmärksammar kyrkan samiska språket, men andra kulturella uttryck får litet utrymme.

Kyrkan som förtryckte ett folk

TEXT: EMELIE MELIN

– Kring sekelskiftet 1600–1700 försökte kyrkan i Sverige intensivt bekämpa samiska religiösa föreställningar och riter. Det här drabbade kulturella uttryck som trumman, nåjden (den person som förmedlar kontakten till den andliga världen) och jojken, berättar **Daniel Lindmark**, professor i kyrkohistoria och ledare för vitboksprojektet – ett projekt där Svenska kyrkan nu strävar efter försoning med samerna genom att kartlägga och reda upp det förflutna.

– Samerna skulle tvingas överge sina föreställningar, seder och bruk och anamma den kristna tron. De samiska eleverna isolerades från sin omgivning i ”lappskolor”.

Senare, under 1900-talet, fick behandlingen av samerna rasistiska förtecken. Svenska kyrkan hade det praktiska ansvaret för nomadskolan, ett skolsystem där barn till renskötande fjällsamer fick en begränsad utbildning i en miljö som skulle efterlikna renskötarlivet.

”Gynna gärna lapparna på allt sätt i deras näring, gör dem till sedliga, nyktra och nödtorftigt bildade människor, men låt dem icke läppja på civilisationen i öfrigt, det blir i alla fall bara ett läppjande, men det har aldrig och skall aldrig bli till välsignelse. Lapp skall lapp vara”, skriver kyrkoherden i Karesuando, **Vitalis Karnell**, i tidskriften Dagny 1906.

”Vi bodde sex flickor och sex pojkar i varje hushållskåta. Vi sov på risgolvet på renhudar och med ranor som täcken. Vi hade med oss egna kuddar från föräldrahemmet. Det var björkris på golvet och det blev fort dammigt. Varje vecka fick vi hjälpa husmor att damma det där riset. (---) Hemma i Årosjokk bodde vi i ett stort timmerhus. Därför var jag inte van att ligga och sova på risgolv, hemma hade vi brädgolv och riktiga sängar med lakan”, berättar **Susanna Huuva**, född 1925, i en intervju i den så kallade nomadskoleboken, där äldre samer delar med sig av sina skolminnen.

KYRKANS FÖRETRÄDARE var de första som skrev ner samiska. Ännu finns det ändå brist på kyrkliga texter på de olika samiska språken. Bibeln på bilden är tryckt i Norge 1925.
FOTO: EMELIE MELIN

EN SAMISK familj i traditionell klädsel. Fotografiet är taget i Finland år 1936. FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

KYRKAN I Kautokeino är en populär samlingsplats. Över 85 procent av befolkningen här har samiska som modersmål. FOTO: ELISABETH MORNEY

En lägre stående ras

Samerna ansågs befinna sig på en lägre kulturell nivå än svenskarna – det var rådande uppfattningar i samtiden och kyrkan följde strömmen, förklarar Daniel Lindmark. Kyrkan stödde även rasbiologiska undersökningar som utfördes kring 1930, när idéer om olika människoraser och deras överlägsenhet och underlägsenhet frodades i Europa. Rasforskarna gjorde skullmätningar och fotograferade samer. Präster och lärare var med om att genomföra undersökningarna och försåg forskarna med släktuppgifter ur kyrkans arkiv. Målet var att förhindra rasblandning, eftersom det sågs som skadligt.

”Vi fotograferades och blev mätta. Vistad i grupper framför kameran. (---) Vi fick klä av oss, det kändes inte så bra. Jag kommer ihåg att det var kallt och att vi frös. Det var inte så vanligt att vi klädde av oss nakna inför varandra. Det skedde när vi badades, men inte annars. Det kanske var som en läkarundersökning. Det var inte så trevligt. Vi talade inte så mycket om det, för vi trodde att det skulle vara så här. (---) Vi var generade över att vara lappar. Det var fult”, har Elsa Teilus (1921–2013) berättat för Katarina Pirak Sirkku.

En tigande kyrka

– Det stora problemet har kanske varit att kyrkan sällan eller aldrig har ställt sig på samers sida. Man har inte förrän långt in på 1900-talet lyssnat på samiska röster och tagit dem på allvar. Kyrkan har stillatigande sett på när staten och andra aktörer har trängt undan samer och samers traditionella näringar, säger Daniel Lindmark.

I dag är samernas ställning i Sverige och inom Svenska kyrkan ännu långt ifrån problemfri.

– Samers spiritualitet har först på senare år blivit positivt bemött, och samma sak gäller utrymme för olika samiska kulturella uttryck i kyrkorum och gudstjänstliv.

Det finns lite kyrkliga texter på samiska; Bibeln är inte översatt till alla de fyra officiella samiska språken som finns i Sverige. Det saknas samisk personal inom många församlingar och det finns få präster som kan förrätta begravingar,

”Kyrkan har stillatigande sett på när staten och andra aktörer har trängt undan samer och samers traditionella näringar.”

Daniel Lindmark

dop och vigslar på samiska. Kyrkan förvaltar även mark och skog och där kan det uppstå konflikter med rennäringen.

Visst har det ändå skett framsteg i relationen mellan samer och kyrka. Kyrkan satsar till exempel på översättning i den mån det finns resurser. Bibelsällskapen i Sverige, Norge och Finland arbetar på en översättning av Bibeln till nordsamiska, det största samiska språket, och planen är att ge ut den 2019.

– Det finns en vilja att stärka urfolket samerna. Där tycker jag att vi har kommit en bit på vägen, säger **Sylvia Sparrock**, ordförande för Samiska rådet i Svenska kyrkan.

– Men det är ju ett steg från att förstå till att handla. Det finns krafter inom kyrkan som vill jobba för att återställa den skada som har skett i tidigare relationer mellan kyrkan och samerna. Men det saknas strukturer i kyrkan för samisk verksamhet. Vi har ingen representation i det högsta beslutande organet.

Samerna och kyrkan i Finland

År 2012 bad Uleåborgsbiskopen **Samuel Salmi** officiellt om ursäkt för hur den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland behandlat samerna, för kyrkans deltagande i 1930-talets etniska undersökningar och för åsidosättandet av samiskt språk och kultur i kyrkolivet. Salmis ursäkt följdes av mycket publicitet; det uttrycktes tacksamhet men även kritik och krav på konkreta åtgärder, skriver **Veli-Pekka Lehtola**, professor i samisk kultur vid Uleåborgs universitet, i sitt bidrag till den svenska vitboken och antologin.

Även i Finland har en ”sanningskommission” och utredningar av hur samerna behandlats varit på tapeten, men inte när det gäller kyrkan utan från statens sida. Kanske sågs biskop Salmis ursäkt som tillräcklig för kyrkans del, funderar Veli-Pekka Lehtola.

Samernas situation i Finland var delvis en annan än i Sverige eller Norge. Här fanns ingen officiell linje som sade att samerna skulle assimileras. Den av kyrkan organiserade så kallade kateketskolan, en ambulerande skola där lärarna ofta kunde samiska, fungerade ur samernas synpunkt bättre än den statliga folkskolan.

– Det betyder ändå inte att samernas eget språk och egna kultur inte skulle ha blivit nedtryckta. I stället skedde det mer i skymundan. De finska tjänstemän som hade hand om samiska ärenden hyste oftast en klar uppfattning om finskhetens överlägsenhet, säger Veli-Pekka Lehtola.

Inom Finlands evangelisk-lutherska kyrkas samepolitik fanns två riktningar. Enligt den första borde finländarna som var förtryckta av det ryska styret inte trycka ned samerna utan bevaka deras rättigheter. Huvudlinjen lyste ändå att samerna borde anpassa sig till den finska kulturen, eftersom finländarna som ett litet folk inte hade råd att slösa resurser på en ”utdöende” kultur.

– Problemet i Finland var att samernas rättigheter, ens till sitt eget språk, inte någonstans fanns befästa i kyrkans stadgar, säger Veli-Pekka Lehtola.

I dag betonas det samiska språkets ställning i Finlands evangelisk-lutherska kyrka. På de samiska områdena verkar en samepräst, med säte i Enare. Sedan 2008 har Uleåborgs domkapitel en sekreterare för samearbetet, som koordinerar alla kyrkliga tjänster som riktar sig till samer i Finland. Sekreteraren understöds av en delegation, som just nu håller på att färdigställa en bred rapport med rekommendationer för hur kyrkan borde sköta ärenden som rör samerna.

Men även om samernas ställning har förbättrats betyder det inte att allting löper smidigt i vardagen.

– Kyrkans uppfattning om samiska ärenden är oftast begränsad till språket, andra aspekter av den samiska kulturen får sällan utrymme, konstaterar Veli-Pekka Lehtola.

”Ursäkter räcker inte”

Arvet från det förflutna syns i kyrkans fortsatta svårigheter att lyssna på samer, ställa sig på samers sida och försvara deras rättigheter, menar Daniel Lindmark.

– Vitboksprojektet har fått stor symbolisk betydelse genom att peka på möjligheten till upprättelse. Samers erfarenheter och historia tas på allvar, säger han.

Vilka långsiktiga följder projektet får

hänger på kyrkan och vad man på olika nivåer väljer att göra med det material som tagits fram.

– Det räcker inte bara med en ursäkt för övergrepp som skedde på 1600- eller 1900-talet, säger Sylvia Sparrock. Det krävs att kyrkan står upp när man ser att det sker kränkningar mot samernas rättigheter. Att kyrkan inte fortsätter att betrakta i tyshet, utan att man griper in och stödjer samerna och andra minoriteter.

Enligt Sparrock är det viktigt att det gedigna arbete som gjorts inte bara samlar damm på forskares bokhyllor. Att kyrkan vill fortsätta ett konkret arbete för försoning.

– Och att man lyssnar. Det är många som vill berätta sin historia. Att det ges möjligheter till mötesplatser där man kan prata om de här jobbiga sakerna. Om man får lägga fram det som gör ont så kan det ske en läkning.

VAD ÄR EN VITBOK?

• **Vitbok** är en term för dokumentinsamlingar som myndigheter och organisationer sammanställt för att få klarhet i kontroversiella frågor. Liknande företeelser förekommer världen över, gemensamt är att man granskar och kritiskt reflekterar över historiska oförrätter.

• **Ett vitboksprojekt** inleddes i Sverige år 2012 med målet att dokumentera och klarlägga kyrkans historiska agerande mot samerna och utgöra grund för försoningsprocessen. Styrgruppen består av representanter från Umeå universitet, Svenska kyrkan och det samiska samhället.

• **Projektet** har resulterat i den vetenskapliga antologin *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna* (2016), som behandlar allt från undervisningspolitik till kulturella uttryck och kyrkan som myndighet.

• **Försoningsprocessen mellan Svenska kyrkan** och den samiska befolkningen har pågått sedan 1990-talet, med försök att stärka samiskt kyrkoliv genom olika utredningar och beslut på nationell och lokal nivå.

SAMVARO. Vi har levt under ”de talandes tyranni” tillräckligt länge, nu är det dags att värdesätta tystnaden igen. Det säger den danska psykoterapeuten och prästen Ilse Sand.

När tala är silver och tiga är guld

TEXT: CHRISTA MICKELSSON

FOTO: CAROLINA HUSU

Vår tid hyllar utåtriktade, värtaliga personer som alltid har något intressant att komma med. Som håller samtal vid liv, som är snabba att formulera sig.

– I vår tid anses det vara mer värdefullt att tala än att tiga. Den person som kan tala oavbrutet anses vara klok och handlingskraftig, säger den danska psykoterapeuten och prästen **Ilse Sand**.

Innan hon sadlade om och blev terapeut var hon präst på den danska landsbygden. Med jämna mellanrum jordfäste hon äldre människor.

– De anhöriga ville ofta att jag i jordfästningstalet skulle nämna att den anhöriga varit en blygsam, rättfärdig och hjälpsam person. De här egenskaper-

na var dygder som värderades högt i det gamla byasamhället.

I dag är det andra saker som anses vara viktiga, konstaterar Ilse Sand. Att vara utåtriktad, självsäker och bra på att lyfta fram sig själv och sin person anses vara goda egenskaper.

– Men jag tror att de gamla dygderna kommer att återupptäckas – det är åtminstone något jag vill jobba för.

Isitt arbete samtalar hon med många känsliga och introverta personer.

– De har ofta reflekterat en hel del över livet och många av dem har erhållit stor visdom. Men de tycker att det är svårt att få komma till tals och orkar inte kämpa för att överrösta andra.

Högt tempo kräver pauser

Tempot är högt i dag. Det märks på nästan alla områden; i arbetslivet, i våra relationer, i medierna.

– Om du lyssnar på en trettio år gam-

mal radiosändning märker du att programledarna talade i ett helt annat tempo då än nu.

I medierna är det sällsynt att se tysta, tillbakadragna och försiktiga personer som studiegäster. Jobbannonser hyllar utåtriktade personligheter.

– Att vara extrovert är något som länge rankats högt. Men jag tror att det är en förändring på gång. Det fokuseras mer på introverta och känsliga personer, kanske för att de här personerna börjar värdera sig själva högre och vill jobba för till exempel arbetsförhållanden som de kan trivas i.

Själv tycker Ilse Sand om att tala och säger att det ger henne energi.

– Men jag vill inte kämpa för att få en syl i vädret. Om jag är i ett sammanhang där alla talar och ingen lyssnar, säger jag ingenting.

Hon gillar att föreläsa och gör det ofta inför stor publik.

– Jag blir väldigt inspirerad av möjligheten att få tala inför en publik och veta att jag får göra det i en timmes tid utan att någon kommer att avbryta mig. Men i andra sammanhang, om jag är osäker på att den jag talar med kommer att orka lyssna på mig, då är jag hellre tyst.

”Det er i stilheden at de mest kreative idéer opstår.”

(Frit efter hukommelsen) Albert Einstein

The Dalai Lama – ”When you talk, you are only repeating what you already know. But if you listen, you may learn something new.”

Du har tidigare skrivit om relationer och försvarsstrategier i boken **”Kom närmare”**. I vilken mån handlar tystlåtenhet om personlighetstyp och i vilken mån om inlärt beteende? Kan det vara så att sådana barn som inte haft någon som lyssnat på dem blir tysta vuxna?

– Det handlar om både personlighetstyp och inlärt beteende. Har du haft en tuff barndom kan det resultera i att du antingen sluter in dig i ett skal – eller att du pratar för mycket, inte kan uthärda pauser eller att lyssna på andra.

Oberoende av personlighetstyp tror Ilse Sand att de många ord som vi dagligen utsätts för påverkar oss alla.

– Det finns många utåtriktade personer som behöver dra sig undan i tystnad. Alla dessa ord, i så högt tempo, kan bli för mycket för vem som helst, även för de mest extroverta.

Att återerövra tystnaden betyder inte att vi ska sluta in oss själva och sluta vara i kontakt med omvärlden.

– Vi kan ta kontakt med varandra på många andra sätt än med ord. En klapp på axeln, en nick, ett

”Den, der ved at tie, han opdager et Alfabert, der har lige så mange bogstaver som det almindeligt brugelige.”

Søren Kierkegaard” (se dig i spejlet side 103)

leende eller en blick signalerar närvaro och anknytning.

Hon gillar det engelska ordet "connection".

– Man kan "konnekta" på många olika sätt, och ibland gör man det bäst utan ord.

Det betyder inte att man ska sluta tala. Det finns saker som bör nämnas vid ord och som inte ska släpas över.

– Men det som är så viktigt att det bör kommuniceras kan ofta sägas med bara några få ord. Många gånger är det bättre så än med långa förklaringar.

Hur tycker du att vi ska tänka kring det här med att tala och tiga i våra kristna sammanhang? I till exempel kommuniteten i Taizé har predikan ersatts med tystnad. Borde kristna vara mer tysta när de samlas tillsammans?

– Åtminstone i den danska folkkyrkan är det alldeles för mycket ord. Jag tror att det är i stillheten vi möter Gud.

Ilse Sand är själv aktiv i en församling där både orden och tystnaden bejakas.

– Vi har både stillhet och predikan. Vi möts i tystnad innan gudstjänsten börjar. Vi är också tysta flera gånger under gudstjänsten.

Du har skrivit fyra regler för hur man ska bete sig om man vill värdesätta tystnad och ifrågasätta "de talandes tyranni". Kan du berätta lite om reglerna?

– Oskrivna regler som de flesta av oss följer är till exempel "Man får inte avbryta en person som talar" eller "Det alltid är värdefullt att hålla igång ett samtal, oberoende av om personen mittemot tystnar." Men jag ville skriva nya regler, säger Ilse Sand.

De fyra nya reglerna (se punkterna till höger) är inte att betrakta som konkreta anvisningar, utan mera som ett debattinlägg.

– De fungerar kanske inte helt och hållet i praktiken men kan förhoppningsvis inspirera till ett samtal om vårt sätt att umgås. Det viktiga är att vi ifrågasätter de oskrivna regler vi redan följer.

Det kan ofta kännas pinsamt och obekvämt med tystnad. Hur ska man göra för att undvika det?

– Övning ger färdighet.

"Det som är så viktigt att det bör kommuniceras kan ofta sägas i bara några få ord. Många gånger är det bättre så än med långa förklaringar."

Ilse Sand

Tala eller tiga – guide till gott uppförande

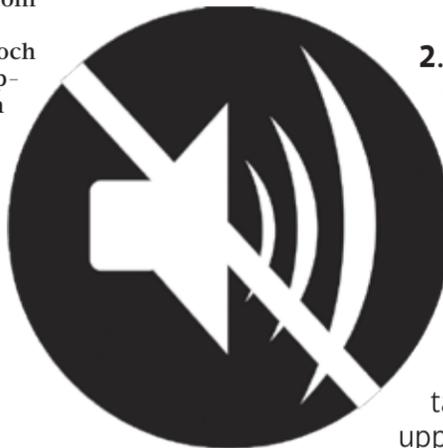
1. Du bör inte bryta en tystnad med mindre än att du har något väsentligt att säga. Och även om det är nog så väsentligt ska du inte börja tala förrän du har fått grönt ljus av lyssnaren.

2. Om du har talat oavbrutet i mer än en minut ska du ta en paus. Ta ett djupt andetag och överväg hur relevant det är, det du säger, för den eller dem som du talar till. Om ingen uppmuntrar dig till att

fortsätta ska du hålla igen och ge plats till andra som kanske sitter med något på hjärtat.

3. Du får inte avbryta en person som faller i tankar.

4. Om en annan person frågar om han eller hon får säga något till dig, ska du ge dig tid att känna efter om du har lust att lyssna just till denna person – och om tidpunkten är den rätta. Om inte, kan du bara skaka lätt på huvudet. Du behöver inte be om ursäkt eller förklara dig.

Vi var fångar och sedan blev vi fria

IDENTITET. I Rom smälte den grekiska kulturen samman med den judiska berättelsen om frihet från slaveri. Resultatet blev en legering som erövrade världen: kristendom. Och upphovsmannen? Den geniale pragmatikern Paulus, menar Fredrik Lång i sin nya bok.

TEXT: SOFIA TORVALDS FOTO: CAROLINA HUSU

Författaren **Fredrik Lång** har sedan sin debut i slutet av 1970-talet skrivit allt från herrgårdsromaner och filosofiska verk till akademiska avhandlingar. I den färskaste boken *Ansiktet i månen* skriver han om de kulturer våra egna värderingar vilar på, den grekiska och den judiska. De här kulturerna möttes i Rom och blev något alldeles nytt: kristendomen.

Lång börjar med judarnas fångenskap i Babylonien, den som de flesta av oss minns från berättelserna i Gamla testamentet.

– Den femtioåriga fångenskapen i Babylonien var en väldigt traumatisk upplevelse för det judiska folket. De hade haft en relativt blomstrande kultur under de stora konungarna, och sedan blev de ett underkastat folk, de blev slavar. Samtidigt fick de hålla fast vid sin identitet.

Den fråga som folket då ställde sig var "varför?" – hur kunde det här ske oss, varför just oss?

– Orsaksbegreppet var släkt med skuldbegreppet, och de kom fram till att det var folket självt som var skyldigt, de hade brutit mot det förbund de hade slutit med Jahve.

Den äldre, mytiska berättelsen om Mose som ledde ut sitt folk från fångenskapen i Egypten fanns där, som ett lager under den nyare berättelsen om fångenskapen i Babylonien. Berättelserna skapade en identitet.

– Då judarna återvände till Israel var de fortfarande underkastade, men de kunde ändå välja sina egna överstpräster och bygga upp sin stad och sin stadsmur, de kunde formulera en självständig kultur. Det här var fundamentalt för deras identitet.

Den geniala Paulus

I Aten var slavarnas identitet inte kollektiv på samma sätt som judarnas, den var aldrig en del av en berättelse. I Aten handlade diskussionen om att härska över slavar. Det grekiska slaveriet var också en helt ny form av slaveri eftersom den inrättades samtidigt som penningekonomin.

– Slaven blev en handelsvara. Det fanns 45 000 fria män i Aten under Perikles (495–429 f.kr.) tid, och minst lika många slavar. Slavarna var en helt avgörande orsak till att grekerna kunde skapa sin högkultur.

Det finns inga skriftliga källor om hur de grekiska slavarna såg på sig själva.

– De förnekades alla rättigheter, de förnekades sin identitet, de fick nya namn, och man såg till att man blandade olika grupper så att de inte skulle kunna skapa sig en gemensam, stark motståndsgrupp ur samma folk. Man gick medvetet in för att utplåna deras mänsklighet. Bland judarna var alltså slaveriet ett öde som Gud straffat sitt folk med. Hos grekerna var slavarna instrument, inte människor. Grekerna och judarna såg också helt olika på begrepp som "skuld" och "skam".

– Det judiska skuldbegreppet kom från uppfattningen att de varit skyldiga som ett folk. Tidigare hade de blivit frälsta från Egypten och senare frälsta från sitt babyloniska fångenskap. Det gav dem känslan av att de var utvalda och av att det kommer ännu en frälsare, Messias. Men grekerna hade aldrig ett sådant skuldbegrepp. Det homeriska Grekland var en skamkultur. Man kunde bli skymfad av en likvärdig, men det var en skam på jämbördig nivå, medan den judiska skulden handlade om underkastelse.

Hos judarna blev synden – folkets synd – en skuld som man kunde köpa sig fri från. Man kunde utse en syndabock, vilket småningom blev en ritual inom judendomen. De här begreppen är bekanta för alla kristna: tanken på Jesus som lammet som tar på sig världens (vår) skuld, en gudomlig transaktion där vi alla blir individuellt friköpta.

Det här, menar Fredrik Lång, var Paulus lysande idé.

– Det är nog Paulus som skapat kristendomen. Han måste ha varit en mycket skicklig organisatör. Han hade vuxit upp med den stoiska tanken att vi alla är människor, och den kunde han förena med den kristna tron om en frälsning, som kom från judendomen. Judarna hade tänkt sig en kollektiv frälsning och en världslig härskare, men Paulus hittade det idealiska redskapet för att förvandla det här i en romersk kultur: en frälsare som är en imaginär storhet, någonting i det tillkommande. Den tanken kunde förenas med uppfattningen som slavarna hade, att de kunde köpa sig fria genom att tjäna väl och arbeta.

På den tiden var slaveriet så vidsträckt i Romarriket att majoriteten av befolkningen bestod av friköpta slavar eller slavar.

– Det fanns en social beställning för den typen av tänkande.

Varför spred sig kristendomen så snabbt i Romarriket?

– Centralmakten i Rom hade fått väldigt dåligt rykte, kejsarna var ofta krigskejserare, några av dem kunde inte ens latin. Det ledde till att eliten i Rom började snegla efter nya gudar, de såg sig om efter andra världsförklaringar.

Det fanns många konkurrerande religioner i Rom, att kristendomen blev den starkaste har många olika orsaker. En var det kristna kärleksbudskapet: de kristna tog hand om varandra i församlingarna.

– Två stora pestepidemier härjade i Rom, och de kristna drabbades mindre för att de skötte om sina trosfränder. De kristna predikade att man ska älska sin nästa, och det budskapet värdjades till slavarna, men framför allt till kvinnorna. Också Augustinus påverkades av sin mamma, som var kristen. Självt var han ursprungligen manikeist.

Minoriteter uttrycker tro på nätet

SOCIALA MEDIER. Unga utövar en minoritetsreligion talar öppnare om sin tro på sociala medier än om de möter folk ansikte mot ansikte. Däremot är unga troende som tillhör majoritetsreligionen inte särskilt benägna att uttrycka sin tro på nätet, visar en undersökning som gjorts vid Ramon Lull-universitetet i Barcelona, Spanien.

FOTO: PIXABAY

Evangelical focus rapporterar att 2 000 unga, troende katalaner deltog i undersökningen. Den visade att majoriteten, de som tillhör katolska kyrkan, sällan berättade om sin tro på nätet. Minoritetsgrupper som evangelikala kristna, muslimer och buddhister, var mycket mer aktiva då det gällde att uttrycka sin andlighet i sociala medier.

Gudstjänsten lika gammal som YLE

JUBILEUM. Den första svenska gudstjänsten radierades från Johanneskyrkan i Helsingfors 12.9.1926, bara tre dagar efter att Rundradion hade inlett sin nationella sändningsverksamhet. Samma dag sändes en finsk gudstjänst från Tammerfors domkyrka.

I samband med YLE:s 90-årsjubileum sändes såväl den svenska som den finska gudstjänsten från

samma kyrkor som för 90 år sedan. De går fortfarande att höra på Arenan.

– Trots att såväl radion som gudstjänsten kan upplevas som gamla format är bägge fortfarande värdefulla och viktiga. Yle Vega som sammanhållande kitt och kanal, gudstjänsten som uttryck för kristen tro och gemenskap, säger den ansvariga redaktören **Lucas Snellman**.

”Det är nog Paulus som skapat kristendomen. Han måste ha varit en mycket skicklig organisatör.”

Fredrik Lång

I ARBETET med sin färskaste bok gjorde Fredrik Lång två forskningsresor till Jerusalem. – Jag upplevde stor vänlighet och generositet där.

Augustinus (354–430 e.Kr.) var mannen som skrev historiens första självbiografi, *Bekännelser*. Han finns med i boken eftersom en av de centrala tankarna hos Lång är hur vi uppfattar oss själva i tiden.

– Det är en tanke som vi fått från den judiska tron. Man kan säga att det var judarna som uppfann historien.

Judarna hade alltså sin berättelse om lidande, fångenskap och befrielse.

– Precis så har vi konstruerat vår historia än i dag: vi ser den som ett befrielseprojekt, eller det gjorde vi åtminstone ännu för femtio år sedan. Feminismen är kanske den sista –ismen som har den här ”från förtryck till befrielse”-tanken.

Grekerna såg sig själva som placerade i ett statiskt nu, de kunde inte arbeta på sin frihet, deras framtid var bestämd av ett oblikt öde.

– Precis som hos Paulus blir befrielsen hos Augustinus ett personligt projekt, och då blir också tidsbeskrivningen ett individuellt projekt.

Augustinus strukturerar tiden som vi upplever den personligen: som ett minne, som ett nu och som en förhoppning.

– På det sättet får den personliga tidsuppfattningen och den historiska tiden samma form. Från ett förflutet i synd till ett nu där vi kan tjäna och arbeta för att skapa oss en frihet. Därför uppfattar jag Augustinus som den första moderna människan. Jag kan förstå Augustinus mycket bättre än jag kan förstå någon annan person i historien före honom.

Och vår frihet då? Är det alltså så att vår kultur inte längre tror på berättelsen ”från befrielse till förtryck” – annat än inom ramen för vår tro?

– Det projektet har kanske i dag nått sin gräns. Vi kan inte längre tänka oss mer frihet. Vad ska vi ha frihet till? Det enda vi gör med vår frihet i dag är att vi förstör vår planet.

Babyloniska fångenskapen ägde rum 587–537 f.Kr., perioden räknas från Jerusalems förstörelse till perserkungen Kyros löfte om att judarna kunde återvända till landet Juda.

Greklands klassiska period infaller på 400–300-talen f.Kr. Då skapades den konst, litteratur, filosofi och arkitektur som förknippas med antikens Grekland.

Ett riktigt äventyr

TEATER

Skattkamarön på Svenska teatern

Regi: Paul Garrington
Dramatisering: Bryony Lavery

Svenska teaterns uppsättning av *Skattkamarön* är ett äventyr som håller åttåringen vid min sida fastnaglad på sin stol, oroligt spejande efter slagsmål och stormar. Men bitvis är den mörk och svår att förstå.

Berättelsen börjar i värds- huset som den unga Jim Hawkins – i Svenska teaterns version en flicka (**Misa Lommi**) – driver tillsammans sin gamla farmor. Sjörovaren Bill Bones (**Niklas Häggblom**) tar in, plågad av en hemlighet som han gömt i sin kista och av mardrömmarna om en ebent man som förföljer honom. Början på värds- huset, då upplägget etableras, känns för lång och komplicerad. Vad händer nu? viskar barnet intill mig ideligen.

Rent visuellt lättar stämningen efter att Bill Bones hittats av sina sjörövarumpaner och fallit död ner av förskräckelse. Hemligheten i Bones kista, en skattkarta, finns nu hos flickan Jim, som ger den till den lokala godsägaren Trelawney och doktorn Livesey. Trelawney rustar upp ett skepp för att ta sig till ön där skatten finns, men i sin glada naivitet anställer han de sjörövare som var med då skatten begravdes.

Sjöresan blir nästan olidligt spännande för ett barn: myteri, storm och mord avlöser varandra. En av de starkast lysande stjärnorna är förstås den ebenta sjörövarledaren och skeppskocken Long John Silver, spelad av **Niklas Åkerfelt**, som

gör en strålande prestation som en man som ena stunden är unga Jims kloka mentor och bästa vän, öm och klok, och i följande en skrupelfri mördare. Jag gillar valet att låta Jim bli flicka, men det påverkar tolkningen av relationen mellan Jim och Long John Silver. Scenen där han lär henne tyda stjärnor får romantiska undertoner, så välbekant är upplägget ”charmig man undervisar förundrad ung kvinna”.

Men tillbaka till mordet: de kommer oss nära eftersom de sker bara några tiotal meter ifrån oss på scen, eftersom scenografin och ljuden övertygat oss om att äventyret är verkligt. ”*Drunknade* han verkligen i tunn- nan?” viskar jag och en annan ångslig mor i pausen.

En av berättelsens intressantaste delar, då Jim tror sig vara övergiven bland sjörövarna på ön och måste ansluta sig till dem, tycker jag slarvas bort lite. Valet att trots allt göra det som är rätt kunde ha fått mer utrymme och det hade också gjort Jim mer mångdimensionell.

Skattkamarön är en på många sätt underbar teaterupplevelse, framför allt på grund av stämningen, musiken, en värld som är både hotfull och hemlighetsfull. Men för barn är handlingen bitvis svårförståelig. Bara en sådan sak att godsägaren turvis kallas Trelawney och Squire (som ju betyder just godsägare) – den långa raden av namn på främmande språk är ju svår ändå.

Jag rekommenderar uppsättningen för barn i skolåldern, utom för de känsligaste. Skrämmande! Lydde åttåringens dom. Ändå tror jag att han alltid kommer att minnas *Skattkamarön*. Ett tips för barnfamiljer: gå igenom intrigen innan.

■ SOFIA TORVALDS

NIKLAS ÅKERFELT som Long John Silver är en öm och fruktansvärd sjörövar. FOTO: SVENSKA TEATERN/CATA PORTIN

Jesus liv i tidsföljd

BOK

Mannen som förändrade världen

Sammanställare: Bo-Anders Stenström.
Förlag: XP Media

”Många människor känner inte till den kristna trons grunder, därför

har den här boken kommit till.” Så inleder **Bo-Anders Stenström** förordet till den *Mannen som förändrade världen*. Och det är givet, att kunskapen om den kristna trons innehåll och kärna sprids genom varje kanal där evangelium förkunnas.

Boken handlar om Jesus liv och verk och den tidiga kristna församlingen. Tex-

ten är hämtad ur Folkbibeln 2015 och i den första delen har Stenström gjort en kronologisk sammanställning av de fyra evangelierna. I den andra delen ingår Apostlagärningarna i sin helhet.

Att presentera Jesus liv och gärning i tidsordning är ett grepp som påminner lite om passionsberättelsen som läses i kyrkorna under stilla veckan. Men ändå känns boken fräsch och intressant.

Här behöver inte den ovana bibelläsaren fundera över avvikelserna i evangeliernas versioner. Här får också den vana bibelläsaren flera aha-upplevelser.

Det finns vissa avsnitt, som till exempel när Jesus tillfångatas i Getsemane, där Stenström valt endast Matteus' version. Där blev valet subjektivt.

Korsfästelsen och uppståndelsen innehåller däremot delar ur alla fyra evangelierna. Det visar att

de fyra versionerna för det mesta går att kombinera.

Ibland känns den kronologiska berättelsen ändå lite ologisk, till i exempel de avsnitt som inleds med en syftning på något som evangelisten skrivit tidigare men som inte ingår i sammanställningen.

Kanske en lite kraftigare redigering av bibeltexten hade hjälpt, för boken är ju trots allt ingen Bibel.

■ JOHAN SANDBERG

PSALMVÄVEN SEPTEMBER

1 H	2 T	3 C		4 U	5 R	6 N	7 B	8 O	9 M	10 C	11 I	12 G	13 U	14 H		15 I	16 S	17 V
18 L	19 E	20 R	21 A	22 B	23 N		24 D	25 L	26 F	27 K	28 P	29 U	30 A	31 O	32 G	33 R	34 M	35 S
36 B	37 I	38 C		39 N	40 H	41 L		42 V	43 E		44 K	45 F	46 I	47 N	48 U	49 G	50 S	51 B
52 R	53 C	54 N	55 P	56 A		57 U	58 T	59 K		60 O	61 H	62 A	63 D		64 N	65 B	66 N	
67 L	68 F	69 T	70 E	71 I		72 F	73 B	74 R		75 P	76 E	77 K	78 O		79 A	80 L	81 F	
82 C	83 G	84 U		85 S	86 I	87 J	88 H	89 N	90 G		91 R	92 T	93 U	94 S		95 N	96 K	97 E
98 F	99 B	100 I	101 R	102 U	103 H	104 T	105 S	106 C	107 O	108 G	109 D	110 B	111 J	112 L	113 V	114 S	115 P	116 I
117 M	118 N	119 T		120 K	121 O	122 A	123 E		124 G	125 L	126 S	127 T	128 N		129 P	130 H	131 B	
132 L	133 V	134 I	135 F		136 C	137 H		138 K	139 R	140 O		141 E	142 F	143 A	144 U	145 D	146 N	147 V

Konstruerat av ANN HUSMAN

A Gillar amerikanska bilar _____
21 30 122 79 56 143 62B Svår att cykla på _____
51 65 36 22 110 7 73 99 131C Deltagande _____
10 53 3 106 136 38 82D Äggmått _____
63 145 24 109E Protestera _____
43 76 141 70 19 97 123F En viss letargi _____
81 142 45 98 72 26 68 135G Tugga födan som en ko _____
12 124 32 83 49 108 90H Mårddjur med gryt _____
103 88 40 137 14 130 1 61I Häftig inbromsning _____
134 11 37 71 46 86 15 116 100J Gyttja _____
111 87K Ge mat åt kreaturen _____
120 59 27 44 77 96 138L Reklamhäfte _____
67 132 80 18 25 112 125 41M Som Aurora _____
9 117 34N Talas i Schweiz _____
54 146 66 95 6 64 47 128 39 118 89 23O Buskarnas diktatur? _____
78 121 31 107 140 8 60P Gömma _____
129 28 115 55 75R Typ av rutigt tyg _____
91 101 5 139 33 74 20 52S Bytas ut _____
35 126 16 114 94 50 105 85T Som saknar förnuft _____
58 119 127 2 104 92 69U Är fet mat ofta _____
144 4 48 29 84 57 102 13 93V Ensam i Sverige _____
17 113 133 147 42

PSALMVÄVEN

Fyll i de ord som sökes på raderna A-V. Motsvarande siffra i kombination med radens bokstav finns i rutfältet upptill. Flytta över bokstäverna så att den första bokstaven på rad A motsvarar A21, den andra A30 o.s.v. Den färdiga texten i rutfältet bildar en psalmvers. De första bokstäverna i raderna A-V bildar psalmens namn.

Oftast håller sig Psalmväven till den nya psalmboken, men för att det ska vara klurigt kan det ibland hända att vi använder oss av en äldre version av någon psalm.

Rätt svar på förra Psalmväven är psalm 549, vers 2, som börjar med orden "Gud, låt ditt ansikte lysa". **Vinnare** i förra Psalmväven är: **Eva-Marie Priester**, Borgå, **Leif Rönngård**, Övermark och **Lisa Wikström**, Vreta. Grattis! Prisböckerna kommer på posten.

VINN
BÖCKER!

SKICKA IN!

Skicka in din lösning till Kyrkpressen, Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors senast 4.10.2016.

Märk kuvertet "September-Psalmväv". Bland de rätta svaren lottar vi ut tre bokpris. Lycka till!

Psalm nr och vers i Psalmboken: _____

Som börjar med orden: _____

Namn & adress: _____

UR EVANGELIET

”En sabbat var Jesus bjuden på måltid hos en som var med i rådet, och man iakttog honom noga.”

Läs mera i Luk. 14:1–6.

OM HELGEN

Kärlek och frihet

Den här söndagen handlar om en kristen människas frihet. Frihet från vad då? I evangelietexten samtalar Jesus med sin tids rättrogna om vad man får och inte får göra på vilodagen. Han ställer dem frågan: ”Är det tillåtet att boka sjuka på sabbaten eller inte?”
Kristendomen handlar mera om frihet än om regler som ska följas till punkt och pricka. Jesus kärlek är riktmärke för en kristen människas liv, handlingar och beslut. Men oavsett om vi upplever att vi lyckas leva upp till de målen eller inte är vi älskade av Gud.

RUNT KNUTEN

”Musik i höstkvällen.”

Lördag 17.9 kl. 18.00 i Vårdö kyrka.

KVINNOWEEKEND
på Pörkenäs 30.9–1.10.2016
Linda Alexandersson Swe
Camilla Klockars m.fl.
Var Dags Glädje
Anmälan senast ons. 21.9
www.kyrkansungdom.nu, 045 234 8073 (KU)
Arr. Förb. Kyrkans Ungdom & Jakobstads sv. förs. i samarbete med SFV Studiecetrallen

INSIDAN

Ansvärlig redaktör:
Erika Rönngård,
040 831 6614,
annons@kyrkpressen.fi

Annonsera i Kyrkpressen!
Robin Norrback 044 027 0293, robin.norrback@kyrkpressen.fi
Jonny Åstrand 050 092 4528, cjcenter@malax.fi
Kyrkliga annonser: 040 831 6614, annons@kyrkpressen.fi

BETRAKTELSEN TOMAS RAY

ILLUSTRATION: KARSTEIN VOLLE

Fullmåne

EN NY asiatisk affär skulle i somras öppnas i ett kvarter nära mig. Affärsutrymmet hade stått tomt i månader och den nya affärens öppnande hade föregåtts av veckor av förberedelser. Öppningen skulle ske på en onsdag, en vanlig vardagsdag. Inte vid ett månadsskifte, inte på måndag i början av en vecka, inte på en lördag så att lediga människor kunde komma, utan på en onsdag! Jag funderade länge på varför det skulle ske just då, allt såg ju redan så färdigt ut. Sedan slog det mig. Affärsinnehavarna är asiater, så de väntar naturligtvis på att det ska bli fullmåne. De öppnar sin affär när det är fullmåne för att få lycka i företagslivet.

Om det är något jag lärt mig genom många resor i Sydostasien och genom asiatiska bekanta är det hur stor betydelse de fäster vid fullmånar och olika dagar. Hur astrologin spelar en stor roll vid sidan av religionen, eller till och med blir en del av religionen. Det finns vissa dagar när man gifter sig, andra dagar när man öppnar affärer eller låter klippa sitt hår. Alla är naturligtvis inte lika vidskepliga, många asiater är sekulariserade och bryr sig inte om de olika dagarna och sedan finns det ju också kristna asiater.

SOM VÄSTERLÄNNING med akademisk utbildning kan jag kanske tycka att det här är vidskepelse. Visst kan jag någon sömnlös natt inse att det är fullmåne, men mera än så bryr jag mig inte om det. Delvis bygger det också på min kristna livssyn. Kristus har befriat oss från de kosmiska krafterna och vi ska fråga Gud direkt utan att söka ledning hos astrologer och i horoskop. Även för de gamla judarna spelade lottdragning och astrologiska stjärntydare en viss betydelse, men de som brydde sig om Gud och om att lyssna in Guds röst valde helt enkelt en annan väg. Genom bönen kan vi vända oss direkt till Gud och fråga om Guds ledning för våra liv. Vi behöver inte gå en diffus omväg via horoskop, nymånar, fullmånar eller lottdragning. Vi kan fråga skaparen själv om hur vi ska navigera i det skapade. När vi ber till Gud kan bönesvaret komma till oss på olika sätt – genom att vi upplever att något bibelställe speciellt talar till oss, genom något våra medmänniskor säger till oss, eller genom våra drömmar.

Tomas Ray är stiftssekreterare för mission och internationellt arbete.

#bönetwitter

”Gud, hjälp oss att inte gå vilse i allt det andliga runt omkring oss. Hjälp oss att rätt tillbe dig.”

Följ Kyrkpressens bönetwitter på sökordet #bönetwitter. Veckans tweet är skriven av Tomas Ray.

HELGENS TEXTER

FÖRSTA LÄSNINGEN
Jes. 44:21–23

ANDRA LÄSNINGEN
Gal. 5:1–6

EVANGELIUM
Luk. 14:1–6

Adertonde söndagen efter pingst. Temat är ”En kristen människas frihet”.

PSALMFÖRSLAG

198: 1–5, 553, 195, 228 (N).
Psalmerna är valda av Dag-Ulrik Almqvist.

VECKANS PERSON

TOMAS RAY är stiftssekreterare för mission och internationellt arbete. Så här beskriver han sig själv: ”Bor i Helsingfors, lever i en global värld. Kommunikerar dagligen med människor från hela världen.”

De närmaste fyra veckorna kan du läsa Tomas Rays betraktelse- och texter i Kyrkpressen.

KALENDERN 16–22.9

DOMPROSTERIET

❖ BORGÅ
SÖ 18.9 KL. 10: GUDSTJÄNST I EMSALÖ KAPELL, Smeds Tollander
KL. 12: HÖGMÄSSA I DOMKYR-KAN med diakonvigning, biskop Björn Vikström, Clas Abrahams-son, Eisentraut-Söderström, Irina Lemberg, Söderström, Cornices Borgeensis, Ove Blomqvists gudstjänstgrupp, barnansvarig Kristina Kunttu

❖ LAPTRÄSK
SÖ 18.9 KL. 10: Högmässa i kyrkan, AK, Arno Kantola
ON 21.9 KL. 9.30: Vuxen-barn i församlingshemmet, GN
ON 21.9 KL. 14.15: Barnklängen i församlingshemmet, PJ
ON 21.9 KL. 19: En stund i Lilla kyrkan med tröstande ord och toner. Lokala musikvänner uppträder med sång, musik och texter, SL, PJ

❖ LILJENDAL
SÖ 18.9 KL. 12: Högmässa i kyrkan, AK, Arno Kantola
SÖ 18.9 KL. 14: Högmässa i Andreakapellet, Robert Lemberg, Marcus Kalliokoski
TI 20.9 KL. 10: Vuxen-barn i Mariagården, GN
ON 21.9 KL. 19: En stund i Lilla kyrkan i Lapträsk med tröstande ord och toner. Lokala musikvänner uppträder med sång, musik och texter, SL, PJ
TO 22.9 KL. 19: Kyrkokören övar i Mariagården
PÅ KOMMANDE: Lokala förmågor goes mission, lö 8.10 kl. 14–16 på Liljendalgården

❖ LOVISA
Öppet hus för ungdomar, för åk 7 och äldre: fre 16.9 kl 18–21 i Prästis Gudstjänst: sö 18.9 kl 10 i kyrkan, Blom, Tollander
Bisagruppen: må 19.9 kl 14:30 i Vesperhemmet, Matt 10–11
Pensionärsföreningen: ti 20.9 kl 13 i Valkom kyrka (OBS, platsen!)
En Euros Café: ti 20.9 kl 13–15 i Tikva
Morgonkaffe: to 22.9 kl 8:30 i Tikva
Enligt Markos: to 22.9 kl 18 i kyrkan, af Hällström. Bibelstudium. Ta med egen Bibel.

❖ PERNÄ
Högmässa: sö 18.9 kl. 10.00 i kyrkan, Robert Lemberg, Marcus Kalliokoski. Gudstjänstkören medverkar.
Mässa: sö 18.9 kl. 14.00 i Andreakapellet, Robert Lemberg, Marcus Kalliokoski.

❖ SIBBO
SIBBO KYRKA: Sö 18.9 kl. 12, Mässa. Helene Liljeström, Mauriz Brunell.
KakaoClubben: Fre 16.9 kl. 9.30, Kyrkoby församl.hem. Isabella Munck, Milja Westerlund.
Kaffekören: Fre kl. 10.30, Prästgården. Brunell.

KU's lördagssamling: Lö 17.9 kl. 18, Prästg.
Jenny-Maria/Syunta: Må 19.9 kl. 17.30, Prästg. Ann-Lis Biström.
Kyrkobröderna: Ti 20.9 kl. 18.30, församl.hemmet. Gäst: Helene Liljeström.
Hjälpedarutbildning: Ons 21.9 kl. 16, Prästg. Patrik Frisk, Kjell Lönnqvist.
Kvinnor mitt i livet/Samtalsgrupp: To 22.9 kl. 18.30, Prästg. Katja Korpi.
www.sibbosvenskaforsamling.fi

HELSINGFORS PROSTERI

❖ JOHANNES
Mer information på Johannes hemsida: www.helsingforsforsamlingar.fi/johannes
Fr 16.9
KL. 12.15–13.30: Veckolunch i Höbergsgården, Höbergsgatan 10 E. Välkommen på middagsbön i Johanneskyrkan kl. 12.
Sö 18.9
KL. 10: Högmässa i S:t Jacobs kyrka. Lindström, Enlund. Kyrkkaffe.
KL. 12: Högmässa i Johanneskyrkan. Busck-Nielsen, Lindström, Enlund. Kammarkören Jubilate medverkar. Kyrkkaffe.
Må 19.9
KL. 11–12: Cellverksamhet ”Guds närvaro i vår samvaro” i S:t Jacob. Gertrud Strandén.
KL. 16–20: Häng i Tian. Öppet hus i ungdomslokalen. Romberg.
Ti 20.9
KL. 12: Lunchmusik i Gamla kyrkan med Dag-Ulrik Almqvist.
KL. 13–14.30: Musiklek för 0–3 åringar i Bokvillan, Tavastvägen 125. Isaksson.

KL. 13: Träffpunkt. Höbergsgatan 10 E. Anhild Träskman: ”Från sensommar till Allhelgona”.
KL. 18: Andakt i Seniorhuset på Drumsö. Repo-Rostedt.
KL. 18: Taizémässa i Johanneskyrkan. Terho, Almqvist, Böckerman.
On 21.9
KL. 10–11.30: Musiklek i Hörnan, Höbergsgatan 10, gatunivån. Isaksson
KL. 14–15.30: Diakoniträffen i S:t Jacobs församlingssal. Benita Ahlnäs berättar om prästlegenden Valdemar Nyman. På plats även Rabbe Sandelin som berättar om boken som handlar om Nyman. Boken fås till rabatterat pris å 10€. Vårdinna: Anhild Träskman.
KL. 16–18.30: Family Fun i S:t Jacob. Lappalainen.
KL. 18: Veckomässa i Gamla kyrkan. Busck-Nielsen, Enlund.
To 22.9
KL. 13–15: Musiklek för 0–3 åringar i Bokvillan, Tavastvägen 125. Isaksson.
KL. 18: Bibelmeditation i Johanneskyrkan. Böckerman, Repo-Rostedt.
Middagsbön: i Johanneskyrkan vardagar kl. 12.
Smaka på retreat: Maria Repo-Rostedt och Anna Maria Böckerman håller en dagsretreat för dig som aldrig smakat på tystnadsretreat och för dig som redan fått smak på den. I S:t Jacob den 24.9, kl. 10–18, mat å 15€, anmälningar till maria.repo-rostedt@evl.fi senast 16.9.

Välkommen med på utfärd! Vi åker på marknad i Borgå fredag

7.10. Start från Kiasma kl. 9.30 med retur i Helsingfors kl. 16. Marknads-shopping, lunch på Hanna-Marias samt besök i Brunbergs butik. Pris 20€. Anmälningar, senast 23.9, till diakonissan Barbro Ollberg, tfn 050 3800656 eller e-post: barbro.ollberg@evl.fi.
Furaha-kören middagskonsert: 8 oktober kl. 18 i Höbergssalen 10 E. Pris å 25€. Anmälningar till johannes.fors@evl.fi, senast 30.9.2016.

❖ MATTEUS
Matteus Hemsida: www.matteus.fi
Kansliet är öppet: må, ti, to, fr kl. 9–14, on kl. 12–14.
MATTEUSKYRKAN Åbohusvägen 3
Lö 17.9 kl. 11: konfirmation (L2 grupp 1), kollekt till ungdomsarbete.
Lö 17.9 kl. 13.30: konfirmation (L2 grupp 2), kollekt till ungdomsarbete.
Lö 17.9 kl. 16: konfirmation (L3), kollekt till ungdomsarbete.
Sö 18.9 kl. 12: högmässa, Johan Hallvar, Mimi Sundroos. Söndags-skola. Kyrkkaffe.
Ti 20.9 kl. 18.30–20.30: kyrkokören övar i Matteusalen. Mera info: Mimi Sundroos, 040-5840296.

On 21.9 kl. 15.15–16.15: Vår Ton (fd. Roströsten) för Dig, som ej har så stor sångvana, men gärna vill prova på hur det känns eller för Dig som vill uppdatera Ditt sjungande. Mera info: Mimi Sundroos 040-5840296 eller e-post marianne.sundroos@evl.fi
On 21.9 kl. 17.30: Matteus.NU Grundkurs i kristen tro. Vem var Jesus? Har Gud skapat allt? Vår brist och ondska i världen. Är Gud Ande eller...? Har livet en mening? Inkommande höst inleder vi en serie med samlingar om vår kristna tro. Samlingarna leds av kyrkoherde Stefan Forsén och ersätter delvis de Alphasamlingar som vi tidigare har arrangerat i församlingen. Tanken är att man kan delta enbart i någon samling eller att man deltar regelbundet – helt enligt eget val. Det behövs inga förhandskunskaper. 21.9 Fanns Jesus på riktigt? 5.10 Hur blev allt tid? Vi inleder med en lätt servering kl. 17.30. Kl. 18 är det möjligt att delta i Matteus Ungdoms mässa och själva samlingen inleds kl. 18.30. Anmäl gärna för maten per mejl matteus.fors@evl.fi eller tfn 050-3803933 eller via Facebook-eventet. Alla hjärtligt välkomna! Vi uppmuntrar också etablerade grupper att delta.
To 22.9 kl. 13–14.30: torsdagsträff med Johan Hallvar. En grupp för Dig som vill ha trevlig gemenskap med sång och samtal. Kaffeservering 3 euro. Välkommen!
DEGERÖ KYRKA Rävsvägen 13
Sö 18.9 kl. 10: högmässa, Johan Hallvar, Mimi Sundroos. Kyrkkaffe.
Kom med på retreat!
Matteus församling ordnar en retreat för sina församlingsmedlemmar på retreatgården Snoan i Lappvik, Hangö 7–9 oktober 2016. Retreaten inleds kl.18.30 på fredag kväll och avslutas kl.16 på söndag. Temat är ”Längtan” och retreatledare kyrkoherde Stefan Forsén.
Anmäl till församlingens kansli senast onsdag 28.9 före kl.14 per mail matteus.fors@evl.fi eller per tfn 09

RADIO & TV

Andrum kl. 6.54

(med repris 9.10)

Fre 16.9 Eva Johansson, Mariehamn
Sö 18.9 09.03 Ett ord om helgen **Må** 19.9 Camilla Ekholm, Borgå **Ti** 20.9 Samuel Erikson, Åbo **Ons** 21.9 Aktuellt. Fred Wilén, Helsingfors **To** 22.9 Ylva Perrera, Åbo.

VEGA

Aftonandakt kl. 19.15

Fre 16.9 Henrik Perret, Helsingfors (repris från 11.6.2014) **Sö** 18.9 Martin Fagerudd, Vanda **Må** 19.9 Boris Salo, Jakobstad **Ti** 20.9 Catarina Olin, Sundom **Ons** 21.9 Maria Repo-Rostedt, Helsingfors (repris från 8.11.2012) **To** 22.9 Catharina Englund, Jakobstad.

VEGA

Gudstjänst kl. 13.03

Sö 18.9 Festmässa från Kyrk-helg Nord i Karleby. Predikant: Håkan Sunnliden. Liturg: Per Stenberg. Sång- och musik: kören Paletten och Kyrkans Ungdoms blåsorkester.

VEGA

FAMILJ BORGÅ

Post till småbarnsfamiljerna

Borgå svenska domkyrkoförsamling kommer att sända en hälsning till de barn som fyller eller har fyllt två, tre och fem år under tiden 1.6 – 31.12.

De allra minsta kommer att få inbjudan till Babykyrkan som ordnas lördagen den 8 oktober. Hälsningen till fyra-åringarna kommer att sändas i samband med inbjudan till fyraårsfesten som ordnas lördagen den 15 oktober.

Brevet innehåller höstens verksamhet för småbarnsfamiljer. På det här sättet vill församlingen hålla kontakt med barnfamiljerna.

2340 7300. Meddela vid anmälan om du behöver skjuts så ordnar vi med samäkning.

PETRUS

www.petrusforsamling.net

Fre 16.09

• **kl. 10.00 Hälligång med lek & sång:** i Hagasalen, Vespervägen 12. För barn 0–5 år med förälder. Kafeservering efteråt. Ledare Juliana Mikkonen.

Lö 17.09

• **kl. 17.00 Israelkväll:** i Munkshöjdens kyrka, Raumov. 3. Antisemitismen och mellan-östern; synpunkten på världsläget. Dr. Susanna Kokkonen, Ulf Ermeleus, John Remes, Andreas Forsberg. Tillställningen på finska, tolkning till svenska. Arr. ICEJ, IRR-TV och Petrus församling.

Sö 18.09

• **kl. 10 Högmässa:** Munksnäs kyrka, Tegelst. 6. Thylin, Hilli.
 • **kl. 12 Högmässa:** Äggelby gamla kyrka, Brofogdev. 12. Thylin, Hilli.
 • **kl. 16.30 Puls gudstjänst:** i Södra Haga kyrka, Vespervägen 12.

• **Barnkyrka:** för 3–8 och 9–13 ordnas under Puls-gudtjänsterna **Må** 19.09

• **kl. 10.00 Hälligång med lek & sång:** i Malm, Malmin srk-talo, Pehrstråket 16. För barn 0–5 år med förälder. Kafeservering efteråt. Ledare Juliana Mikkonen.

• **kl. 14.00 Hälligång med lek & sång:** i Munksnäs kyrka, Taivastupa, Tegelstigen 6. För barn 0–5 år med förälder. Vi börjar med kaffe. Ledare Juliana Mikkonen.

Ti 20.09

• **kl. 10.00 Babyrytmik:** i Hagasalen, Vesperv. 12. En sångstund för bebisar mellan 0–12 månader med förälder. Ledare Liisa Ahlberg.

• **kl. 19 Förbön och tack:** i Munkshöjdens kyrka, Raumov. 3 med Bengt Lassus.

Ons 21.09

• **kl. 13 Månadslunch med andakt:** i Hagasalen, Vespervägen 12. Pris 5€, anmälan till Bodil 09 2340 7227 eller Gunilla 09 2340 7125 senast på måndag 19.09.

• **kl. 14.30 Barnkör:** i Hagasalen, Vesperv. 12. Alla barn från 6 år uppåt varmt välkomna! Ledare Liisa Ahlberg.

To 22.09

• **kl. 13 Torsdagsvardagsrum:** på Vespervägen 12. En mötesplats med fri samvaro. Kom och träffa oss och andra! Kaffe med dopp. Alla välkomna.

• **kl. 18.30 Petrus Vokalensamblié:** i Äggelby gamla kyrka, Brofogdev. 12. Ledare Peter Hilli.

• **kl. 18.30 Alpha:** på Café Torpet, Köpingsv. 48. Elva torsdagar med mat, föredrag och goda samtal. Ett tillfälle att utforska meningen med livet och tron på ett enkelt och givande sätt. Kursen är till för alla som inte brukar gå i kyrkan, oavsett ålder och livsåskådning och kostar inget. Info och anmälan på www.petrusforsamling.net

Övrigt

• **Familjefrukost:** 24.9 kl. 09.30 i Hagasalen, Vesperv. 12. God frukost, gott kaffe, goda samtal och massar av leksaker!

• **Förbönsämnen:** tas emot till tfn (09) 23407171 tisdagar mellan kl. 10–12 och per e-post pray.petrus@evl.fi

• **Välkommen med på församlingsretreat!** Petrus församling ordnar en församlingsretreat 4–6.11.2016 på retreatgården Snoan. Sista anmälningsdag 26.10.2016. Vi får tillsammans dra oss undan för att

lyssna till, tala med och vila hos Gud. Mer info och anmälan på www.petrusforsamling.net

HELINGSFORS PROSTERI

Församlingarnas samtalstjänst: dejourerar på tfn 01019--0072 (från utlandet +358 1019 0072) varje kväll kl.20–24. En webbaserad hjälptjänst finns på adressen <http://evl.fi/natjour> Användaren behöver inte uppge namn, e-postadress eller andra uppgifter som kan leda till identifiering utan väljer själv en signatur och ett lösenord. Ring eller skriv när Du behöver stöd! Du kan dessutom skriva ett handskrivet brev till Kyrkans brevjour, PB 210, 00131 Helsingfors, som behandlas anonymt och konfidentiellt. Kyrkans chatt dejourerar måndag till torsdag kl.18–20.

KAMPENS KAPELL:

är öppet vardagar 8–20 och veckoslut samt helgdagar 10–18. Mer info www.helsingforsforsamlingar.fi

DEUTSCHE GEMEINDE

So 18.9. um 11 Uhr: Gottesdienst (Matti Fischer)

OLAUS PETRI

Lö 17.9 kl. 18: Helgsmålsbön – Musikandakt. Elena Ollikainen, orgel.
Sö 18.9 kl. 11: Högmässa. Viinikka, Fogelberg.
Anmälningar till skriftskolan: tel. 045 856 1727 eller olauspetri@evl.fi. Vi välkomnar gärna ungdomar också från andra församlingar.

MELLERSTA NYLANDS PROSTERI

ESBO

Högmässor sö 18.9: Esbo domkyrka kl. 10 (OBS tiden!) tvåspråkig traditionsmässa vid Höst-Mattsmarknaden. Laukkanen, Malmgren.

Karabacka kapell kl. 10. Rönberg, Bengts. Kyrkkaffe. Hvittores kapell kl. 13.30 mässa med små och stora tillsammans med familjelägret. Ertman, Kronlund, Aitti-Lindberg.

Hagalunds kyrka kl. 14 konfirmation av Vällskog-skriftskolan. Anita Ahtiainen, Köykkä, Wikman.

Köklax kapell kl. 16 lovsångsmässa. Kanckos, Kronlund. Söndagsskola för barn. Kyrkkaffe/saft.

Höst-Mattsmarknad: vid Esbo domkyrka 17–18.9. Arr. Espoon tuomiokirkkosrk. Handarbetsgruppen medverkar med försäljning.

Herren är min herde: Konsert i Hagalunds kyrka lö 17.9 kl. 17. Ett meditativt oratorium över Psalm 23, Herren är min herde. Musik Kaj-Erik Gustafsson, text Lars Huldén. För kör, orgel, flöjt och solister. Körema Chorus Sanctae Ceciliae och EsVoces. Sixten Enlund, orgel, Åsa Gustavsson, flöjt, Kajsa Dahlbäck, sopran, Ylva Gruen, mezzosopran, Niall Chorell, tenor, Robert Näse, baryton, Pia Bengts, dirigent. Fritt inträde.

Veckomässa: Södrisks nya kapell, Kirstiv. 24, on 21.9 kl.12. von Martens, Wikman. Kyrkkaffe.

Ungdomsmässa: Olars kyrka, svenska sidan, on 21.9 kl. 19, Kanckos, Kronlund.

Kretsar för seniorer & daglediga kl. 13–15: Köklax kapell ti 20.9, Karabacka kapell to 22.9.

Församlingslunch: Olars kyrka, svenska sidan, varje ti kl. 12–14. Pris 5 €.

GRANKULLA

To 15.9 kl. 10–11 Lovsång och bön: i övre brasrummet, Catherine Granlund.

Fr 16.9 kl.14 **Gitarrkurs:** (för nybörjare) i Klubb 97, Daniel Nyberg.
Kl. 14.45 Gitarrkurs: (fördjupad) i Klubb 97, Daniel Nyberg.

Sö 18.9 kl. 12 **Högmässa:** Peter Fagerholm, Ulrik Sandell, Barbro Smeds. Kaffe i nedre salen.

Kl. 12 Söndagsskola: i Klubb 97, Pippi Collander och Märta Backman.

Ti 20.9 kl. 9.30 **Familjelyktan:** i Sebastos, Yvonne Fransman, Heli Peitsalo.

Kl. 9.30–11 Diakonimottagning: och brötdelning.
Kl. 15 Tvåspråkig mentalvårdsgrupp: i Sebastos.

Kl. 18 Damkören Grazia: i övre brasrummet, Heli Peitsalo.
On 21.9 kl. 13.30 **Kyrkosyfoören:** i övre brasrummet.

Kl. 16–18 Närtståendevärdarnas stödgrupp: i Sebastos.
Kl. 18.30 Gitarrkurs: i Klubb 97 för ungdomar i åk 7–9, Daniel Nyberg.

To 22.9 kl. 10–11 **Lovsång och bön:** i övre brasrummet, Catherine Granlund.

Fr 23.9 kl. 14–16.30 **Pensionärens smyckeseftermiddag:** i dagklubbens kök. Vi tillverkar smycken och smyckesänglar. Materialavgift 5€.

Anm. till Karin Nordberg, tfn 050-343 6885 eller karin.nordberg@evl.fi. De 12 första rymms med!
Lö 24.9 **Barnens smyckesdag:** i dagklubbens kök. Grupp 1 kl.12–15.30 och grupp 2 kl. 15–17.30. Anm. till Yvonne Fransman, tfn 050-443 0045.

KYRKSÄTT

Högmässa: sö 18.9 kl. 12 i Kyrkslätt kyrka. Höglund, Joki.

Sång och bön i koret: må 19.9 kl. 18.30 i Kyrkslätt kyrka.
Mässa med Taize: on 21.9 kl. 18 i Kyrkslätt kyrka. Vi sjunger Taize-sånger, enkla verser och melodislingor som upprepas flera gånger. Vi ber och låter stillheten omsluta oss. Efter mässan te och kex i koret samt möjlighet till samtal.

Effa på Lyan för åk 3–4: fredagar kl. 13–16 under tiden 9.9–16.12. Prästgårdsbacken 2. Info: Janne Strömberg 0400 828 457.

Måndagsgruppen: måndagar kl. 10–13 på församlingshemmet. Gruppen jobbar för missionen i församlingen. Info: Gun Pettersson, tel. 0500 462 243.

Seniorgruppen – samtalsgrupp för män: varannan måndag kl. 13.30–15, udda veckor, på Mikaelgården i Hindersby. Diskussion kring aktuella ämnen.

Tisdagsgruppen: tisdagar kl. 10–14 på Grandalavägen 2, Prästängan. Gruppen jobbar för diakonin i den egna församlingen. Info Carola Lupander, tel. 050 376 1489.

Kontaktgruppen i servicehusets aula: varannan tisdag kl. 14–15, udda veckor. Kontaktgruppen handarbetar under ledning av Kajja Lindberg.

Diakoniosoppa: måndagar och torsdagar kl. 11.30–12.30 på församlingshemmet för mindre bemedlade.

Morgongröt: fredagar kl. 9–10 i Masaby kyrka och Veikkola församlingshem.

Kyrkoherdeämbetet öppet måto kl. 9–15. Fredagar stängt. Tel. (09) 8050 8292. Epost kyrkslatts.svenska.forsamling@evl.fi. www.kyrkslatts.svenska.fi

TAMMERFORS

To 15.9: Gospelprojekt startar kl 18 i SvH. Du som är 15–100 år och älskar att sjunga eller spela något instrument, kom med i det glada gänget så skapar vi nänting oförglömligt för svenska församlingens 90-årsfest den 6.11! Övningar 15.9–6.11 tisdagar kl 17–19 i SvH och torsdagar kl 18–20 i SvH/Gamla Kyrkan. Fråga Essi tel. 050 527 2290 om du vill veta mera!

Sö 18.9: Gudstjänst kl 11 i SvH, Charlotte Dick-Röstad, Hanna-Maarit Kohtamäki

Ti 20.9: Mammor, pappor och barn kl 10 i SvG

Ti 20.9: Tisdagsklubben kl 13.30–15.30 i SvG

Ons 21.9: Diakonikretsen kl 13, Bilder från Prag och Göteborg, Paula Sirén

Ons 21.9: Skriba för vuxna kl 18 i (OBS.) SvG

Lö 24.9: A-män bastukväll kl 12 hos Hasse i Pirttijärvi, mera info från Hans Cederqvist, tel. 044 0402211

VANDA

Vanda Lantbruksmuseums skörde- och museidag: 17.9 kl. 10–14. Basarbord med handarbeten och matvaror till förmån för missionsarbete. Samarbeta med Helsing Lantmannagille. Adress: Nybackagr. 2 01670 Vanda.

Högmässa: sö. 18.9 kl. 10 i Helsing kyrka S:t Lars. A. Paavola, A. Ekberg.

Mässa i Taizéanda: sö. 18.9 kl. 12 i S:t Martins kapell. A. Paavola, A. Ekberg.

Familjecafé: tis. 20.9 kl. 9.15–12 i Bagarstugan. Kontaktperson: Elina Kuosa tel. 050 545 5031 och Anu Paavola tel. 050 544 2671.

Dickursby pensionärskrets: ons 21.9 kl 14, Vallmovägen 28.

ViAnda-kören: övar ons. 21.9 kl. 14 på Helsinggård, Konungsvägen 2.

Ungdomskväll: ons. 21.9 kl. 18 i Bagarstugan. Anmälan till hjälpledarutbildningen.

Familjecafé: i samarbete med Folkhälsan to 22.9 kl. 9.30 –12

i klubbtrymmet i Myrbacka, Strömfårav. 13.

RASEBORGS PROSTERI

EKENÄSNEJDENS SVENSKA Psalmafton: fr 16.9 kl. 19 i Snap-pertuna kyrka. Körsång och allsång ur psalmbokstillägget med Raseborgs kyrkosångskrets körer.

Högmässa/gudstjänst sö 18.9: Kl. 10 Ekenäs kyrka. Wilman, Burgmann.

Kl. 10 Bromarvs kyrka. Cleve, Lindroos, Blomfelt. Anmäln. till skriftskola, kaffe och saft.

Kl. 12 Tenala kyrka. Cleve, Lindroos, Blomfelt. Anmäln. till skriftskola, kaffe och saft.

Kl. 12 Snappertuna kyrka. Wilman, Nygård. De äldres kyrksöndag firas med kyrkkaffe och program i prästgården efter gudstjänsten.

Kontakta M. Starck-Castrén v. behov av skjuts (tfn 044-7553604).
Info: www.ekenasnejdensforsamling.fi

INGÅ

Israeliska danser: fre 16.9 kl 18 i församlingshemmet. Viveca Unnerus.

Högmässa: sö 18.9, 18 s. e. pingst, kl 10 i Ingå kyrka. Sjöblom, Storbäck.

Bokklubb: ti 20.9 kl 18.30 i Ingå kyrka. För Dig som vill diskutera och prata om böcker och kultur. Sjöblom.

Församlingsträff: ons 21.9 kl 14–16 i Prästgården. Lindström, Hellsten.

Konsert med Trio Akolada från Ukraina: ons 21.9 kl 19 i Ingå kyrka.

Familjecafé: to 22.9 kl 9.30–12. Högström, Eklund, Lindström.

KARIS-POJO

Högmässor, Sö 18.9: Kl. 10 i S:ta Maria kyrka, Pojo.

Kl. 12 i S:ta Katarina kyrka, Karis.
Morgonmässa, On 21.9: kl. 8.30 i Lärkkulla kapell

Mera info: www.karis-pojoforsamling.fi

INPRICKAT

JAG ÄR AKTIV på flera sätt i min församling, men det som ligger mig närmast hjärtat är kyrkokören. Jag flyttade över till kyrkokören efter barnkören när jag var tretton år och nu har jag sjungit med i över 40 år. Jag trivs i kören – vi har en bra gemenskap och brukar göra små utflykter.

Vi övar på torsdagskvällarna klockan 19 i församlingshemmet och har just börjat igen efter sommarpausen. Nya sångare är välkomna med i alla stämmor!

”Nu har jag sjungit med i kören i över 40 år.”

Gunilla Asplund, Kvevlax församling

På ”Inprickat” delar församlingsmedlemmar med sig av något församlingsprogram de har prickat in i kalendern.

ÅLANDS PROSTERI

HAMMARLAND

18 sö e pingst 18.9:
Gudstjänst kl 12
Ingemar Johansson och kantor

JOMALA

Sön 18.9 kl. 11: Skördemässa Daniels-son, skördelunch och auktion efteråt i Olofsgården.
Mån 19.9 kl. 19: Meditativ sång i kyrkan, LaX.
kl. 19: Religionsfilosofiska samtal i Olofsgården.

MARIEHAMN

17.09 Konsert: kl. 18 i S:t Görans, Kyrko-kör från Åkers styckbruk.
18.09 Högmässa: kl. 11 i S:t Göran, G S, A L, hjälpledare medverkar. Kyrkkaffe.
Sinnesromässa: kl. 15 i S:t Görans, M P, A L, L N.
Servering i församlingshemmet från kl. 14.
22.09 Lunchmässa: kl. 11.30 i S:t Görans, G S, G K.
Sopplunch: kl. 12 i församlingshemmet, pris 7€.
Kyrktorg: i Margaretagården, bokförsäljningen öppnar kl. 13, Kaffeservering kl. 18, psalm-/programkväll kl. 19.
Kyrktaxi mot beställning, tfn 19500.

SUND-VÅRDÖ

Lördag 17.9 kl. 18.00: Musik i höstkval-len i Vårdö kyrka. Pipsa Juslin.
Söndag 18.9 kl. 11.00: Högmässa i Sunds kyrka. Roger Syrén, Pipsa Juslin.
<http://sund-vardeforsamling.fi/>

NÄRPES PROSTERI

KORSNÄS

To 15/9 19.00: Kyrkokören övar i Församlingshemmet. Nya sångare är välkomna med!

Fre 16/9 19.00: Träff för Haapsala vänner i Församlingshemmet. Madis Kütt, Kristi Ainjärv, Tiit och Lia Salumäe besöker oss. Välkommen!

Lö 17/9 9.30: Morgonbön i Kyrkan. 10.00 överläggning om vänförsamlingsskon-takterna i Församlingshemmet. 14.30 Informell gemenskap och utflykt, start från Församlingshemmet.

Sö 18/9 11.00: Högmässa i kyrkan. Diakon Hanna Östman väljsågs för sin tjänst. Predikan: Leif Wilking, präst i Österha-ninge, liturgi: biskop Tiit Salumäe, Haap-salu, Guy Kronqvist, Deseré Granholm. Sånggrupp från Haapsala. Efteråt kyrk-kafe i Församlingshemmet.

Sö 18/9 11.00: Söndagsskolstart i Församlingshemmet.

Må 19/9 9.30: Livets Bröd, Församlingshemmet.

Må 19/9 18.00: Scoutinskrivning, Församlingshemmet.

Må 19/9 18.30: Mamis à Papis i Församlingshemmet.

To 22/9 13.00: Solglimten i Församlingshemmet.

KRISTINESTAD

kristinestadssvenskaforsamling.fi
Temakväll: to 15.9 kl 19 i K:stads förs.hem. "Det judiska folkets situation idag och idag". Dr. Susanna Kolkonen berättar och undervisar om det judiska folkets historia, servering

Föräldra-barngrupp startar: fr 16.9 kl 10 i K:stads förs.hem, sedan träff varje fredag. Obs! ingen grupp i L.fjärd under hösten

Ekumenisk bönesamling: fr 16.9 kl 19 i Salemen

Församlingsafton: lö 17.9 kl 18 Obs tiden! i K:stads förs.hem, Marcus Jakobsson, Lassus, Nilsson, servering

Högmässa: sö 18.9 kl 10 Högmässa i L.fjärd kyrka, Lassus, Martikainen

Högmässa: sö 18.9 kl 18 Högmässa i Si-deby, Norrback, Nilsson

Föräldra-barngrupp: ti 20.9 kl 10.30 i Sideby

Syfoörening: ti 20.9 kl 13 i Sideby

Svampkurs med plockning: on 21.9 kl 17 på Johnsborg med Marthaförbundet svamprådgivare Solveig Backström, servering

Sång och musikandakt: on 21.9 kl 19 i Skaftung bykyrka, Fred Berg, Nilsson, Saarinen

NÄRPES

www.narpesforsamling.fi
Närpes
Sö 18.9 kl 12: Högmässa Lövdahl, S.Lindén.
Sö 18.9 kl 18: Höststart i Luthergården, Christoffer Skuthälla, kvartetten Nice Noise.
Ti 20.9 kl 18.30: Finska junior startar i Luthergården.

Körövningarna inleds enligt följande:
Ti 20.9 kl 18.30: Laudate i Luthergården.
On 21.9 kl 18: Santa Marian kuoro i förs.hemmet.

To 22.9 kl 19: S.ta Maria församlingsskör i förs.hemmet.

Övermark
Sö 18.9 kl 10: Gudstjänst Jakobsson, Wikstedt.

Lö 24.9 kl 9.30: Församlingsfrukost i förs.hemmet. Dagens gäst Leif Olin, E.Carling. Anmälan senast 22.9 till 040 711 7686.

Pörtom
Lö 17.9 kl 19: Konsert i kyrkan.
Sö 18.9 kl 18: Högmässa Lövdahl, Wikstedt.

KORSHOLMS PROSTERI

BERGÖ

Skärgårdsandakt: Lö 17 9 kl 14 Englund.
Högmässa: Sö 18 9 kl 14 Englund, Brunell.

KORSHOLM

Högmässa: sö kl 10 i kyrkan, pred. Peter Thyllin, Berg o. Westerlund.
Knattgudstjänst: sö kl 14 i Smedsby fg.

Bergström o. Westerlund. Sanna Saarela o. Henna Lundström välkomnas. Info om dagklubbarna.

Födelsedagsfest: för 80- och 85-åringar 15.9 kl 13 i församlingshemmet.

Missionssyfoöreningen: 19.9 kl 13 i Smeds-by fg, i rum Glöd.

Pensionärsirkel: 20.9 kl 13 Helsinghörn-pensionärsh.

Pensionärsirkel: 21.9 kl 13 Veikars pen-sionärsh.

Veteranmässa: 22.9 kl 12 i kyrkan. Berg, Juhani Niemistö, Tor-Erik Store, Lottakö-ren o. A.-C Nordqvist-Källström.

Diakonimottagningen stängd 22.9

KVEVLAX

Pensionärsamling: to i fh, mat kl 12.45, samling 13.30. Emilia Kuni presenterar sig och håller andakt. Börje Särs sjunger sånger från sin nya skiva "Innan".

Anmälan till skriftskolan: senast 16.9. **Tonårscafé:** lö kl 19 i ds. **Gudstjänst:** sö kl 10, E. Kuni, André.

Ekumenisk bön: må kl 9 i Elim. Obs! Flyt-tar till Elim från Krubban. **Mathjälpen:** må kl 10 i ds.

Babyklädstillverkning: ti kl 18 i fh, Caroli-ne Wägar visar film fr mammalädsutdeln.

Föräldra-barnträff: on kl 10-11.30 i ds. **Symöte:** on kl 18 i ds.

Musikafon i Kvevlax kyrka: on kl 18, Ann-Katrine Burman, sång, Yngve Lithén, saxofon o piano, Rodney André, piano o orgel, Anita Näsman, diktläsning, Emilia Kuni, andakt. Fritt inträde o programblad.

Kollekten tillfaller Rebeckalogen nr1 Mathilda Wrede. Efter konserten servering i fh. Arr. Rebeckalogen nr1 Mathilda Wrede.

MALAX

Högmässa: sö 18.9 kl 10 i kyrkan. Kyrk-kafe. Leif Snellman, Erica Nygård.

Finsk högmässa: sö 18.9 kl 12 i kyrkan. Kyrkkaffe från kl 11.

Trallarna och Kyrkokören: övar inför framträdande to 22.9 kl 18 i KH. Vi inleder med kaffe 17.30.

Kompiskolan: to 22.9 kl 18-19 i Ytter-malax skola.

PETALAX

Fredagssamling: fr 16.9 kl 13 Gäst Lars-Erik Björkstam. Björklund, Brunell, Kon-takten, servering, taxi

Högmässa: sö 18.9 kl 11 Englund, Brunell

Syfoöreningen: on 21.9 kl 13 i församlingshemmet

Minior: ti 20.9 kl 13-14.30

Familjeklubben: to 22.9 kl 10-12 Andak-ter: to 22.9 kl 13 i Westerhermet modul B, kl 14 i pensionärshemmet, Björklund

Junior: to 22.9 kl 15-16.30

REPLÖT

Gudstjänst: sö kl 10 i Replot och kl 12.30 i Björkö, Enlund, Kaski, Wargh.

Samtalsgrupp: för dig som har omsorg om andra och din egen hälsa on kl 18 i Replot fh, M-L Örn, Gun-Britt Back.

SOLF

Gudstjänst: sö kl 10, Ann-Mari Audas-Willman, Heidi Lång. Efter gudstjänsten väljsignelse av minneslunden. Söndags-skola.

Missionsvännerna: on kl 13.

VASA

TREFALDIGHETSKYRKAN
Kärnträff-temafrukost för kvinnor: lö 17.9 kl 9.30 i stora förs.salen, Skolhusg. 28. Gäst: Cecilia Björk. Tema: Viktigt o mindre viktigt-att söka det goda i livet. Pris: 7€.

Bön o lovsång: lö kl 18. Undervisning, sång o förbön. Barnprogram. Kvällste.

Högmässa: sö kl 13 Hänninen, Mikael Heikius, Den Bacchanaliska kören fr. Sve-rige, dir. Ian Plaude.

Morgonbön: to 22.9 kl 9 Store, Anders-son.

DRAGNÄSBÄCKS KYRKA
Skördegudstjänst för hela familjen: sö kl 11 med vernissage av barnens målningar. Christina Östman Rolandsson, Mikael Heikius, barnledarna. Efteråt lunch 5€ vuxna, 2.50€ barn.

Dans i Heligt rum: sö kl 19 Siv Jern.

SUNDOM KYRKA
Högmässa: sö kl 10 Lindblom, Andersson. Kyrkkaffe.

PEDERSÖRE PROSTERI

ESSE

To 15.9 kl 17.15: Pop-klubbens termins-start i Fyren, Öhland. För barn i åk 1-3.

-kl 18.45: Tweenies terminsstart i Fyren, Öhland. För barn i åk 4-6.

Fr 16.9 kl 18: Hjälpeldarskolningen startar i Fyren, Öhland.

-kl 20: Ungdomssamling i Fyren, Öhland.

Sö 18.9 kl 10: Gudstjänst i kyrkan, Jan-Gustav Björk, Susanne Gunell. Petter Eriksson, saxofon. Textläsare Gerd Gran-lund, dörrvärdar Överesse.

-kl 10: Söndagsskolstart i Punsar bö-nehus.

-kl 14: Sammankomst i Punsar bönehus.

-kl 18: Kvällsmöte för alla åldrar i försam-lingshemmet, Bertel Häger. Program för barnen, servering.

On 21.9 kl 12: Lunch för dagliga i församlingshemmet, Harry Backström, Cederberg, Ravall. Anmälan till husmor, tfn 040 3100 458 senast to 15.9.

To 22.9 kl 17: Gloriosa, en kör för alla, inleder terminen, Ravall.

JAKOBSTAD
Lö 19: Sammankomst i Skutnäs bönehus, Stig-Erik Enkvist.
Sö 10.30: Söndagsskola med små och stora i FC. Gemensam lunch.
12: Gudstjänst i kyrkan, Salo, Wester.
14: Sammankomst i Skutnäs bönehus, Markus Ventin, Stig-Erik Enkvist.
17: Fokus i FC. "Identitet i Kristus", del 2, Gudrun Enkvist.
18: Sammankomst i Skutnäs bönehus, Stig-Erik Enkvist.
On: Församlings stängt.
To 13.30: Missionseftermiddag i FC. Mis-

sionärerna Maria och Ben Westerling berättar om FMS arbete i Nepal, sång Ei-vor och Nils Johansson, andakt Krokfors. Servering o lotteri.

18: SLEF:s missionsafton i FC. Tema: "Is-raels roll i Guds frälsningsplan", Salo.

18.00: Församlingsfadder samling i FC. Tema: "Det egna andaktslivet", Salo.

19: Stickcafé i Bonäs prästgård.

KRONOBY

Kyrkokören: to 15.9 19.00 i fh

Kvinnogruppen: to 15.9 18.30 i lilla salen, Gunilla Luther-Lindqvist

Husmanskost för män: fr 16.9 kl 9.00 i Hopsala byagård. Anmälan via Kronoby MIs kansli

Barnkören: fr 16.9 kl 13.00-14.15 i lilla salen

Sportdax: fr 16.9 kl 17.30-19.00 i idrotts-hallen

Musikcafé Lyktan: lö 17.9 kl 20.00-24.00

Familjegudstjänst: med välsignelse av årets ettor sö 18.9 kl 12.00 (obs tiden)

"Trygg i din famn". Alla årets förstaklas-sister speciellt inbjudna, Ventin, Ellfolk-Lasén

Finska vänkretsen: ti 20.9 kl 19.00 i lilla salen

LARSMO

Lö 17.9 kl. 19. Lördagssamling: i för-samlingshemmet med undervisning, lovsång, bön, servering. Barnpassning. Höstens tema är bön. Max-Olav Lassila medverkar.

Sö 18.9 kl. 10 Familjemässa: med dop, Lassila, Wiklund, sång syskonen Gädd-näs. Kyrkkaffe. Kyrkvård: Furuholmen.

- kl 18 Finsk mässa: Sjöblom, Wiklund. Kyrkkaffe.

Ti 20.9 kl. 13.30 Syfoöreningen i Västerby bönehus: inleder höstens verksamhet.

Ons 21.9 kl. 13 Syfoöreningen i Furugården: inleder höstens verksamhet.

- kl. 13 - 15 Stick-in café: i Holm böne-hus.

- kl 18 Hjälpeldarskolning: i Holm böne-hus.

NEDERVETIL

Nybörjar gitarrkurs startar: to 15.9 kl. 18.00 i fh, för unga från 12 år, Smedje-backa.

Kyrkokören startar: to 15.9 kl. 19.00 i fh.

Barnkören KUNGENS UNGAR: lö 17.9 kl. 10-12 i Gillestugan.

Country & Bluegrass gospelkonsert: lö 17.9 kl. 19.00 i Gillestugan. Medverkande: Homeward Bound, Christian Vesterqvist och Jenny Pulkkinen. Inträde 10€ inkl. servering.

Gudstjänst: sö 18.9 kl. 10.00, Store, Ståhl.

Minior, åk 1-3: må 19.9 kl. 17.30 i fh.

Bön: må 19.9 kl. 19.00 i fh.

Symöte: on 21.9 kl. 13.00 i fh.

Öppet hus, åk 4-6: on 21.9 kl. 17.30 i fh.

Andakt med HHN: to 22.9 kl. 14.15 i Ter-järv Vårdcenter, Store, Smedjebacka.

NYKARLEBY

NYKARLEBY
Sö kl 10 Byagudstjänst: Kojviki bönehus, Sandvik

-kl 18 Kvällsgudstjänst: fh, Sandvik, Ringwall

Må kl 18 Missionskväll: fh, församlingens f.d. avtalsmissionärer Carola Salo-Back o Lars Back. Vårdar: Kenyamissionen.

Ti kl 13 Missionssyfoöreningen: startar i fh

To kl 15-17 Korngrönsgröt o skördeför-säljning: fh, andakt kl 15. Gåvor mottas tacksamt!

-kl 18 Tingsgudstjänst: kyrkan, Sandvik

MUNSALA
Sö kl 12 Högmässa: Östman, Ringwall

Ti kl 19 Missionskafé: Pensala bönehus,

Jan-Erik Sandström

JEPPÖ

Sö kl 10 Gudstjänst: Östman, Hellman

-kl 10 Söndagsskolstart: fh

-kl 14 Möte: böneh, Gustav Åbonde, Uno Lundgren, sångprog.

On kl 19 Kyrkokörsstart: fh

PEDERSÖRE

Kyrkokören: To 18.30 startar terminen i Kyrkostrands församlingshem

Bönegrupp: To 18.30 i Kyrkhemmet i Bennäs

Andakt: Fr 14 i Pedersheim, Purmo församling

Ungdomskväll: Fr 20 i Kyrkhemmet i Bennäs

Sångstund: Lö 19 i Flyngängens bönehus

Högmässa: Sö 10 med nattvard i kyrkan, lit. Häggblom, pred. Erikson, Sandstedt-Granvik, textläsare Johan Österholm, dörrvärdar Skutnabba

Sammankomst: Sö 15 i Flyngängens bö-nehus, Rune Östman, tolkning

Symöte: Ti 13.30 i Hedbo seniorboende, Eklund

Terminsstart för församlingens vuxen-grupper och pensionärer: On 13 i Kyrkostrands församlingshem, Mia och Ben Westerling, sång Rebecca Ekman

För barn:
- Söndagsskolan (3 år uppåt) startar i 10 Lepplax bönehus, 10.30 Forsby bykyrka, Ti Flyngängens bönehus

- Häftisklubbarna (åk 1-4) startar v. 38: Må 15 Lepplax bykyrka, Må 18 i Bulder-backagården, Sandsund, Ti 18 Kyrkhem-met i Bennäs, Ti 18 Katternö bygd, On 17.30 Källby församlingssal, On 18 Öst-ensö skola, To 15 Forsby bykyrka

- Klubb 10- En nyhet för alla som fyllt 10 år! En "ta reda på" klubb, start må 26.9 kl 18-20 i Kyrkhemmet i Bennäs, varan-nan vecka. Anmäl till A. Snellman tfn 040-3100448

PURMO

To 15.9 kl 19.30: Nya Församlingsskören startar i Kyrkhemmet, Johansson. Alla som gillar att sjunga är välkomna med! Övning varje vecka.

Fr 16.9 kl 20: Öppet hus i Lyjo.

Lö 17.9 kl 10-12: Rea-dag i drängstugan, fyll din kasse för 5 €.

Sö 18.9 kl 10: Högmässa i kyrkan, Portin, Johansson, sånggrupp.

-kl 14: Möte i Emaus bönehus, Stefan Erikson, Bo-Greger Nygård.

Må 19.9 kl 19.30: Salamù vid Ejdekulla. Knytkalas, promenad.

Ti 20.9 kl 13.30: Kenyamissionsgrupp i Emaus bönehus, värdinna Majbritt Vikström.

-kl 18: Drängstugans personalmöte i prästgården.

On 21.9 kl 15.30-16.30: Häftisklubben i Avist startar, Lassila.

-kl 19: Mariamoment i prästgården.

TERJÄRV

Föräldra- barngruppen: har startat, mån-dagar kl 10-12 vid slöjdskolan.

Pensionärsträff: to 15.9 kl 13 i försam-lingssalen, Anders Store medv.

Ungdomssamling: fr 16.9 kl 19, slöjd-skolan.

Gudstjänst: sö 18.9 kl 10, Niklas Wallis, kantorn.

Klubb: on 21.9 kl 18, slöjdskolan.

Kvinnobanken: i Terjärv startar hösten med en dagsresa till handarbetsmässan i Seinäjoki fr 30.9.2016. Anm. till Mira tel. 0500-663489 el. Greta tel 0500-162464 före 26.9.2016. Är du ny pensionär el har tid över kom gärna med i Kvinnobankens verksamhet!

http://www.terjarvforsamling.fi/

KYRKAN I ESBO†

Esbo svenska församling

MARKNAD

ÖNSKAS HYRA

En lugn magisterstuderande på Hanken söker en etta för rimligt pris i centrala H:fors. Rökfri, inga husdjur, regelbundna inkomster. Tel: 040 5837574/Caroline

UTHYRES

Lägenhet och villa till uthyrning, tel 040 837 3994: Lägenhet i Ekenäs. Grönlundsgatan 3, 103 kvm, 3 sovrum, stort vardagsrum, nytt kök, två balkonger, badrum och separat wc. Villa på landet i Tenala för sommar eller åretruntboende.

Trea 63 m² uthyres i H-fors Kvarnbäcken. Tfn 0295326409.

BERÄTTA OM DIN FÖRSAMLING!

Den här sidan finns till för dig. Roliga verksamhetsidéer, festliga jubileum eller en viktig gemenskap. Skriv, fotografera och berätta om vad som händer i DIN församling! Skicka in din artikel till redaktionen@kyrkpressen.fi. Redaktionen väljer och redigerar materialet.

I MIN FÖRSAMLING

RESOR

Friman
RESOR • MATKAT • TRAVEL

21-26.10 Kulturrese till Rom
5-8.12 Julmarknad i Köpenhamn
10-24.3 Solsemester på Gran Canaria
3-9.4 Sparesa till Pärnu Spa Viiking

frimanresor.fi Registrerad researrangör KUVI 3050/00/MJMv
info@frimanresor.fi Hangö kontor Ekenäs kontor
Tel: (019) 248 1004 Tel: (019) 248 1090

Berätta nyheterna för alla!

Familjeannonserna i Kyrkpressen när hela Svenskfinland.

Titta in på
www.kyrkpressen.fi

Du kan också lämna in
den per post eller e-post.

Pris 1€/spaltmm

Sandvikskajen 13
00180 Helsingfors
Tfn 040 831 6614
annons@kyrkpressen.fi

KP

FINLANDS STÖRSTA
FÖNSTER- & DÖRRLAGER

BILLIGASTE!
LEVERANS
GENAST!

NORDIC sale

Granvägen 1, 68555 Bosund
T. 721 0111, sale@nordicsale.fi
www.nordicsale.fi

STENHUGGERI
LEVANDER

-nya gravstenar
-gravering
-borttagning av gravsten
-återmontering av gravsten
-förgyllning/försilvring
-rätning
-slipning

EN MINNESVÅRD VISAR
VÖRDNAD OCH VÄRDIGHET
Rönbackav. 32 A
00710 Helsingfors
tel.09 387 6284

Nätanslutna
solpanelsystem
från oss

TSM
Electrics

Tommy Stråka ☎ 040 193 0397
tommy@tsmelectrics.com

Behöver du hjälp med något i ditt hem?

Vi sköter om ditt hus och trädgård

- gräsklippning
- vedarbete
- renovering, byggen
- städning inomhus och utomhus
- handla m.m.
- inredning och målar valfria motiv på en fondvägg.
- flyttservice och flyttstädning
- försäljning av dödsbo el. likn.

Ring F:ma A Ekström
050 589 9741.
Malax

139€
/ pers./2 dygn

Spasemester
2 dygn

- inkvartering i dubbelrum
- 2 x frukost
- 2 x lunch eller middag från buffébordet
- fri tillgång till spabadet och gymmet
- inträde till restaurangdansen
- ledd fritidsprogram må-fre

Gäller varje dag t.o.m. 31.10.2016.

HÄRMÄ SPA

Vaasantie 22, Ylihärmä
Tfn (06) 483 1600
www.harmaspa.fi

NYSKRIVEN MUSIK,
DRAMATIK & SPÄNNINGMOR KURAGE
OCH HENNES BARN

REGI: ULRIKA BENGTS
MUSIK: PETER HÄGERSTRAND

PREMIÄR 24.9.2016
STORA SCENEN

WASA TEATERS BILJETTAKASSA | SANDÖGATAN 7 | 06-3209330 | ÖPPEN TI-LÖ KL 12-14.30 & 15-17
BILJETTER OCKSÅ FRÅN STUDIOTICKET, NETTICKET.FI | WWW.WASATEATER.FI

JG NYMAN
BYGGTJÄNST AB

Ring oss!

- Garage • Hallar •
- Förråd m.m. •

Vi tillverkar förmånliga stallbyggnader, bilgaragen och förråd i olika storlekar enligt kundens önskemål.

Färdiga trärelement - husen levereras kompletta med allt material - ritningar ingår.
Även båtskjul. Hemtransport direkt från fabriken.
10 olika standardstorlekar.

- Grundarbeten
- Ansvarig arbetsledare
- Färdiga bygglovs-ritningar
- Även måttbeställda terasser

Förmånliga PVC fönster förmedlas.
Vid frågor ring 0505892507

Centrumv. 336, 68800 Källby
Tfn 0400 512 392, 0400 560 744
gnymanbyggjtjanst@gmail.com

www.gnymanbyggjtjanst.fi

INKAST THOMAS ROSENBERG

Tron stark, i varje fall i tryckt form

DET HAR knappast undgått någon att medievärlden lever i minst sagt turbulent tider. Speciellt våra dagstidningar, som olyckskorparna ger endast några år kvar att leva. Nå, så fort går det nog inte.

En av de tidningsgrupper som av tradition varit stark i vårt land är de religiösa. På finskt håll torde antalet religiösa tidningar i dag röra sig kring minst 50, medan det på finlandssvenskt håll i dag finns åtminstone tretton verksamma tidningar och tidskrifter som kan hänföras till denna kategori. Överlägset störst är Kyrkpressen, som kan sägas vara en medlemstidning för vårt klart största förening, det vill säga vårt svenska stift, med dess medlemsorganisationer i form av församlingar. Att jag betonar föreningsaspekten sammanhänger med att det är så vi framöver kommer att betrakta kyrkan och dess medlemmar: som en förening bland andra föreningar – men det är en annan historia.

De övriga religiösa tidskrifterna är avsevärt mindre, med upplagor från några hundra till några tusen. Men sammanlagt utgör de en anmärkningsvärd grupp, i alla avseenden. Och seglivad: åtminstone åtta av dem är mer än hundra år gamla, med *Mission* som nestorn i sällskapet från 1859, vilket gör den till den näst äldsta tidskriften i vårt land. Äldst är Finska läkaresällskapets handlingar, från 1841.

ATT TIDSKRIFTERNA är så många, och så gamla, återspeglar självfallet den starka religiositeten i vårt land, inte minst på svenskspråkigt håll. Men också splittringen i ett stort antal olika riktningar och rörelser. För en utomstående kan mångfalden, och ihärdigheten i de trots allt ganska små tidskrifterna, te sig förbryllande. Men sådan är tron, när den är stark; den ser inte till antalet, och för en stark gemenskap är det självfallet viktigt att ha ett gemensamt organ för informationsutbyte och reflexion.

De flesta av tidskrifterna har på ett föredömligt sätt hängt med i utvecklingen, och satsat på förnyelse av både innehåll och utformning. Men visst finns det utmaningar. Liksom för de flesta andra tidningar och tidskrifter är digitaliseringen, och hur långt den ska föras, något som engagerar. Men för tidskrifterna överlag gäller att papperet ännu länge framöver kommer att vara konkurrenskraftigt, av den enkla anledningen att tidskriften i pappersformat har ett överlägset "gränssnitt", för att tala i digitala termer. Jag är alltså övertygad om att flera av våra religiösa tidskrifter med tillförsikt kan se fram emot sina 150-årsjubileer.

Besvärligast är det kanske för den allra största, det vill säga Kyrkpressen, och de minsta, som Ad Lucem. För den förstnämnda eftersom dess upplaga är helt i händerna på de enskilda församlingarna och deras beslut om prenumeration för sina medlemmar. För den sistnämnda för att den med sin lilla upplaga (kring 300) är väldigt sårbar. Bägge är omistliga; KP som överlägset största och sammanbindande organ för hela Svenskfinland, Ad Lucem för att den över 100 år har varit en viktig och reflekterande röst.

Thomas Rosenberg är skriftställare och koordinator för de finlandssvenska tidskrifterna.

FÖRFÖLJELSER PAKISTAN

Utvisa inte Patras Gill!

Efter att ha läst om fallet Patras Gill vill jag uttala mig om följande. Jag är starkt av den åsikten att asylsökande Gill inte borde återbördas till Pakistan eftersom han där omedelbart riskerar hot mot liv.

Under åren 1995-98 var jag Finlands tf chef för beskickningen i Pakistan. Just då inträffade storskaliga massmord på kristna. Dessa motiverades med lokala politikernas felaktiga påståenden att kristna skulle ha skändat islam. De ogrundade berättelserna orsakade våldsdåd på ett sätt som kan liknas med masspsykos.

Våldet tog slut först när omvärlden starkt fördömde dessa mord och regeringen ingrep med stark hand.

Andelen fanatiska islamistiska extremister har

"De ogrundade berättelserna orsakade våldsdåd på ett sätt som kan liknas med masspsykos."

bara ökat i Pakistan sedan dess, inte minskat. Deras inflytande är stort. Visst finns det även mer moderata krafter i Pakistans regering och ämbetsverk, men de står ofta maktlösa inför folkmassor som vill ta rätten i egna händer.

MIKKO PYHÄLÄ
ambassadör emeritus

ÄKTENSKAP VIGSEL

Enhet viktigare än kön

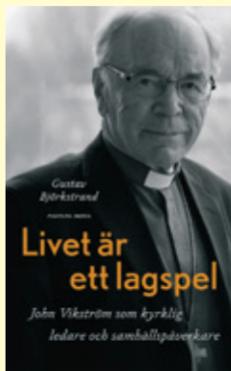
Äktenskapet jämförs med förhållandet församlingen och Kristus" säger Leif Nummela i Slaget efter tolv 3.9 som argument mot samkonnade vigslar. Håller med. Låt oss ta Kristus som exempel. Vad säger Kristus, via apostel Paulus tankar i Nya testamentet om "äktenskapet" mellan församling och Gud? Jo: "Här är icke längre jude eller grek, slav eller fri, man och kvinna utan alla ären i ett i Kristus Jesus!" i Galaterbrevet 3:28. Inte längre man OCH kvinna, men enhet. Oberoende kön. Kön är inte längre primärkategori här i gemenskapen i Kristus. Sålunda kan

"Kön är inte längre primärkategori här i gemenskapen i Kristus."

vi viga till äktenskap oberoende könstillhörighet, precis som vi kan viga till präster oberoende kön.

MONIKA PENSAR
RegnbågsMissionen

Alla goda ting är tre och de kommer i höst!

Gustav Björkstrand
Livet är ett lagspel
John Vikström som kyrklig ledare och samhällspåverkare

En biografi och ett flygigt personporträtt! Ärkebiskop emeritus John Vikström, brett respekterad för sin etiska hållning, var biskop i 28 år under en turbulent tid med många vägval. Även privatpersonen skymtar fram, inte minst det stora fotbollsintresset.

Fontana Media, inb.
Utkommer 21 september!

Amanda Audas-Kass
Till alla goda människor och vanliga dödliga

Hopp, tröst och duglighetskänsla. Mod att våga drömma stort och mod att våga krascha när det inte blir som man tänkt. Den omtyckta bloggaren Amanda Audas-Kass delar med sig av varma vardagstankar i efterlängtat bokform.

Fontana Media, hft.
Utkommer i oktober!

Tomas Sjödin
Den som hittar sin plats tar ingen annans

Hur hittar man sin plats? Hur vet man att man hamnat rätt? Författaren Tomas Sjödin söker efter svaren och tar hjälp av en förebild och tvillingssjäl, han som också hette Tomas och kallades Tvivlaren.

Fontana Media, inb.
Utkommer i oktober!

Fontana Media www.fontanamedia.fi
tfn (09) 612 615 30
info@fontanamedia.fi

ETA Flispanna 20 – 1500 kW

- Automatisk sotning & uraskning.
- Automatisk tändning & släckning.
- 100 % bakbrandssäker.
- Transportsystem utrustad för G50 flis.
- Internetövervakning
- Lambdastyrd förbränning.

När kvalitet och driftsäkerhet har betydelse

Biovärme Finland
Vasavägen 1814
64610 Övermark
eta.finland@europe.com

Ab Storthors Rör oy
Kompleta bergsvärmeinstallationer 5 -540 kW

OPINION INFORMATION

Skicka insändaren till:

Kyrkpressen/opinion
Sandvikskajen 13, 00180 Helsingfors
E-post: redaktionen@kyrkpressen.fi

Insändare måste förse med skribentens namn samt för redaktionens bruk även adress och telefonnummer. Anonyma inlägg accepteras endast i undantagsfall.

Standardlängden för de kortare insändarna är 1 200 tecken. Redaktionen förbehåller sig rätten att förkorta insändarna. Insänd text returneras inte.

Radbytet är en längre insändartext med bildbyline som rymmer 2 000 tecken. Vill du skriva ett Radbyte bör du kontakta redaktionen på förhand.

HEM ANDLIGT

"Hur vi kan stå emot det som är ont och hur vi kan ta oss an livet när vi har misslyckats, också det har att göra med var vi har vårt andliga hem."

Antje Jackelén i prins Alexanders doptal.

TV SERIER

Tro tas på allvar i teve

Brita Häll uppmärksammar i Kyrkans tidning att flera stora amerikanska tv-serier fördjupar sig i personlig religiös tro som tema.

"Vad är det som föranlett denna tv-världens

vandring bort från de gamla nötta religionsklichéerna? Kanske insikten att religionen inte dog ut så som förutspåddes för några decennier sedan utan fortsätter att vara betydelsefull både individuellt och utrikespolitiskt. Spännande tv blir det i alla fall", skriver Häll.

Var möter du Gud?

VARDAG. Var finns Gud i vardagen? Kyrkpressen frågade några personer var de hittar stunder av andlighet och gudsmöten i sin vardag och bad dem dela med sig några tips för goda rutiner.

TEXT OCH FOTO: EMELIE MELIN

OA LÖNNBÄCK
Är ordbrukare.

”Dagens första timme är rodet för resten av dagen. Jag mår bra när jag sköter min fysiska kondition och samma sak med min andliga kondition. Till mitt ”träningsschema” hör att läsa ur någon andaktsbok, det har varit flera olika under årens lopp. Ibland läser jag Bibeln, men framför allt stilar jag mig. Rikta in tankarna på Jesus, lyssna, samtala och tillbe honom, vilket för mig är att säga hur mycket han betyder för mig. Det händer att jag lyssnar på en lovsång och allt avslutas med att jag tackar. Det finns mycket att tacka för. Och det fortsätter jag med under dagen.

Det finns också dagar när min morgonstund består av en enda mening, ett panikvrål: ”Gode Gud, är klockan så mycket?”

Vilken andaktsmetod som är bäst? Den som fungerar.”

RUNE OCH INGER LITH
Är pensionärer.

”Vi läser ur Dagens Lösen och diskuterar ibland texterna. Dessutom läser vi Bibeln, var och en för sig, andaktsböcker, tidningar etcetera då tiden medger. Men aftonbönen kan också bli bara: Tack! Hjälp! Förblåt!

Stillheten är viktig, men Gud kan också tala till dig genom människor, synintryck, musik med mera. Det är viktigt att småprata med Gud hela tiden. Vandringbön med hunden eller barnvagnen, alternativt ensam är ett sätt att koppla av och umgås med Gud. Man kan be till exempel bönerna Fader Vår med tanke på familjen, församlingen, samhället.

Ibland behöver man gå ner i ett dike med kall gyttja, det vill säga gå ig-

EN LÅNG kö eller en försenad buss – irritationsmoment i vardagen kan bli till stunder med Gud.

nom en kris, för att vakna upp och be om hjälp. Räddningen kommer förr eller senare. Håll ut i bönen. Gud hör varje bönesuck.

Att byta andaktsbok, ändra böneställning, fasta och så vidare kan uppmuntra när andaktslivet känns grått.

Församlingsgemenskapen är viktig, tyvärr fungerar den inte alltid. Men det finns läger, retreat, kanske besök i andra församlingar, böne- och bibelgrupper, körer och så vidare. Som förlättna personer kan vi frimodigt gå med och växa i gemenskapen med Gud och våra medmänniskor.”

INGRID BJÖRKSÖG

Jobbar som byråsekreterare vid Kyrkans central för det svenska arbetet. ”Jag åker tåg till jobbet och har upptäckt att det är en bra tidpunkt för ett vardagligt möte med Gud. Oftast lyss-

nar jag på en böne- och meditationsapp eller dagens Andrum på YLE Arenan, för att påminna mig om det jag tycker är viktigt och för att samla tankarna inför dagen. Sedan försöker jag skapa en stund av andlighet innan jag går och lägger mig. Det hjälper mig att varva ner och fundera på dagen som varit. Här har jag hittat en form som passar mig med lite bön och bibelmeditation.

Jag ger samma tips som jag ger mig själv och det är att prioritera. Jag tänker att det är med de här rutinerna som med alla andra: Vill man ha bra kondition behöver man ta tid för träning, och samma sak gäller andligheten i vardagen. Det behöver inte vara så mycket extra kring det. För mig har det hjälpt att jag har valt ut ett andaktsställe i mitt hem. Då vet jag att det är dit jag går när jag skapar utrymme för möte med Gud.”

MARIA PETERSSON
Studande, ordförande för Svenska Baptisternas i Finland Ungdomsförbund.

”Under dagen möter jag Gud i olika situationer. Om jag har något problem frågar jag Gud om råd, om något bra har hänt gläds jag med Gud. På kvällarna brukar jag ta en stund och be och läsa ett avsnitt ur Bibeln.

Rutiner är en vanesak, så om det finns något du vill vänja dig av med så kan du byta ut det mot att be. Om du står i en kö eller väntar på en försenad buss kan du släppa ut din frustration till Gud under tiden. ”Att ta tid med Gud” behöver inte vara en utsatt tid och plats, det kan vara när som helst och överallt. Gud är med oss varje dag, så lite ”small talk” på vägen är aldrig fel. För mig är det också viktigt att ha kristna vänner att tala och be med, så det vill jag varmt tipsa om.”

Lotta, 7 år, skriver religionsprov i skolan. Om Gud hade hållit sitt löfte om att låta alla barn komma till sig så skulle vi inte behövt några dagis.

kuriren
–tidningen för Dig!

Prenumerera på den populära finlandssvenska veckotidningen Kuriren. Inspirerande och trevlig läsning för hela familjen direkt hem i din brevlåda!

VI LOTTAR UT TRE PRESENTKORT
Prenumerera och delta i utlottningen!
Nu har du möjlighet att vinna ett presentkort à 100 euro till någon av S-gruppens butiker. Skicka in kupongen senast 30.11.2016.

JA TACK!

- JAG VILL PRENUMERERA PÅ KURIREN
- för resten av år 2016 och hela året 2017 för 85 € (inom Norden).
 - Tre (3) provnummer för endast 15 euro.
 - Ett halvt år för endast 44 euro.

- JAG DELTAR I KURIRENS UTLOTTNING AV TRE PRESENTKORT TILL NÅGON AV S-GRUPPENS BUTIKER.

SÄND KURIREN TILL:

NAMN
ADRESS
TEL

SÄND RÅKNINGEN TILL:

NAMN
ADRESS
TEL

Nej tack, jag vill inte prenumerera på Kuriren. Jag deltar endast i utlottningen av presentkortet till någon av S-gruppens butiker. Jag returnerar beställnings- och utloppsblanketten försedd med frimärke. Var snäll och stryk över den färdigtryckta adressen på kupongen och skriv: Kuriren, PB 12, 65101 VASA.

Erbjudandet gäller till 30.11.2016

Kan sändas ofrankerat inom Norden Kuriren betalar portot

kuriren

PB 12
SVARFÖRSÄNDELSE
KOD 5005430
65103 VASA